

ASUR TİCARET KOLONİLERİ  
ÇAĞI'NDA  
ALİŞAR

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

THE UNIVERSITY OF CHICAGO  
ORIENTAL INSTITUTE PUBLICATIONS  
VOLUME XXIX

RESEARCHES IN ANATOLIA—VOLUME VIII

# THE ALISHAR HÜYÜK

SEASONS OF 1930-32

PART II

*By*

HANS HENNING VON DER OSTEN

*Field Director of the Anatolian Expedition*



This book was digitized as part of Stony Brook University's AMAR project  
by the Schoenberg Center for Electronic Text and Image  
at the University of Pennsylvania

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS  
CHICAGO, ILLINOIS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO  
ORIENTAL INSTITUTE PUBLICATIONS  
VOLUME XXIX  
RESEARCHES IN ANATOLIA—VOLUME IX

# THE ALISHAR HÜYÜK

SEASONS OF 1930-32

PART III

*By*

HANS HENNING VON DER OSTEN

*Field Director of the Anatolian Expedition*

WITH CONTRIBUTIONS BY

WILTON MARION KROGMAN

*and others*



This book was digitized as part of Stony Brook University's AMAR project  
by the Schoenberg Center for Electronic Text and Image  
at the University of Pennsylvania

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS  
CHICAGO, ILLINOIS

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

Table 4.6. Major Anatolian Principalities with Assyrian Merchant Colonies

Period	Historical Chronology	Kültepe (Kaneš) Kārūm	Boğazköy (Hattuş)	Alişar (Ankuwa?)	Karaköyük	Acemhöyük (Puruşanda?)
1600 B.C.E. MBA IV	Hittite Old Kingdom Muršili I Hattušili I Labarna I	I a=M6	Büyükkale IVc3			
1700 B.C.E. MBA III	Assyrian kings İšme-Dagan Šamši-Adad	İštar-Ebri? Zuzu Perwa Ani-ta Pitama İšarsama Anar Ib = M7	(Nušti) Büyükkale IVd Lower City 4	10 T	I	3
1800 B.C.E. MBA II	Erišum II Naram-Sin Puzur-Aššur	Ic Hurmeli Harpatiwa? II = M8	Büyükkale Va Lower City		III	
1900 B.C.E. MBA I	Šarru-kin Ikunum	II = M8 III	Büyükkale Vb		IV	
2000 B.C.E.	Erišum I	IV	Lower City	11T 5M	IV	7

Alişarda Oriental Institute tarafından yapılan kazılar, yerleşimde kültürel sıraduzen ile ilgili birçok problem doğurmuştur. Alişar'da OI tarafından yapılan kazılar arasında yaşanan en önemli problem, höyükte (M), teras (T) ile çağdaş 2. Binyıl tabakalarının olmayışıdır.

- a) Alişar'da sadece höyükte yerleşilmiş, ancak terasta o dönemde yerleşilmemiş olabilir.
- b) Veya Gorny'ye göre iki farklı kültür aynı anda bu merkezde yerleşmiştir, Teras'takiler farklı, Höyük'tekiler farklı kültürel kalıntılar bırakmış olabilir (Gorny burada Höyük'teki daha geç dönem yerleşim kalıntılarını 2. bin ile çağdaş görüyor).
- c) Ya da Höyük'teki yerleşimin tahrip edilmiş olması olabilir.

Bunlardan ilk opsiyon çok da anlaşılır değildir. Birçok Yakınoğu yerleşimlerinde görüldüğü gibi sitadel/Höyük ilk önce yerleşim görmüş olmalıdır. Dolayısıyla Alişar'ın sitadeli aynı şekilde şehrin yerleşiminde son derece önemli idi.

İkinci opsiyon daha da olasılıksızdır. İki farklı kültürün aynı anda bir merkezde yerleşmesi çok da nadir bir şey değildir ve Alishar'da geniş bir alanda sürdürülen kazılar, bunun çok da mümkün olmadığını gösteriyor.

Bu, açıkçası bize tek bir olasılık bırakıyor. O da tepedeki 2. Bin yerleşimlerinin tahrip edilmiş olmasıdır. Bu durum Osten'in yayınlarında da tercih edilen bir opsiyondur. Osten da Friglerin 8. yy da sitade/höyüğünde yeniden yerleştiklerini ve bu yerleşimden önce de kendi surlarını yapmak için mevcut kalıntıları temizledikleri düşünülmektedir. Bu durumu açıklamak şu an için imkansızdır.

Biliyoruz ki 13. yy. sonlarında bir çok Hitit şehri tahribat ya da terkedilmeyle yüzyüze gelmiştir. Alishar da bunlar arasında, yangın ve darbe ile terkedilen şehirler arasındadır. Ve gerçekten de onlardan çok sonra yerleşen Frigler ile 2.Bin yerleşimi arasında yangın tabakasına rastlanmaktadır.

Bir başka faktör de; örneğin düşman güçlerinin buraya saldırması tahribatın nedeni olabilir. Orta Anadolu'da I. Şuppiluliuma ve sonraki Kaška saldırılarının varlığı biliniyor. Onlar ta güneydeki bugünkü Nevşehir olarak kabul edilen Nenaşşa'ya kadar gitmiş oldukları ve ondan önce de Alishar'ı tahrip ettikleri düşünülebilir.

Bir diğer taraftan da Alishar, Hattuşili III, ile Uhi-teşup arasında meydana gelen iç çekişmeler sonucunda zarar görmüş olabilir. Her ne olursa olsun her iki durumda da düşman güçlerin tahribatı şehirde yenileme çalışmaları sırasında ciddi bir enkaz bırakmış olmalıdır. Tabi ki bu terkedilme bir kuraklık bir salgın gibi çevresel faktörler sonucunda da olmuş olabilir. Bütün bunlara çok tatmin edici bir cevap vermek mümkün değildir.

Geçmişte Alişar tabakalarının uygun bir şekilde kronolojik bir çerçeveye sokulması için yapılan çalışmalarda; en başta Kültepe kazılarında, özellikle seramik, kurşun figürinler, mermer idoller-heykelcikler ve Eski Asur çivi yazılı tabletler gelmekteydi. Pek tabii ki bunlar kronolojik açıdan göstergelerdir. Kültepe ve Alişardaki seramik korpusunun analizi, bu tarihlendirmeye yardımcıdır. Aşağıdaki tablo'da bu dönemin seramik paralelliklerine dayanılarak Kültepe ve Alişar arasındaki karşılaştırmalı kronoloji verilmektedir.

**TABLE 5. COMPARISON OF THE EARLY SECOND MILLENNIUM CERAMICS FROM ALIŞAR HÖYÜK AND KÜLTEPE**

Kültepe and its Ceramic Repertoire					Alişar Höyük	
Area		Ceramic Descriptions			Area	
Mound	Kârum	Monochrome	Cappadocian	Other	Mound	Terrace
7	Ib <sup>1</sup>	100%	0%		?	11-10cT
8	II <sup>2</sup>	dominant	limited	Wellenlinien	?	11T?
9 <sup>3</sup>	III	70%	30%		"refuse"	12T
10 <sup>4</sup>	IV	50% (=1st Wheelmade)	50%		5aM 5bM	12T
11 <sup>5</sup>	--		1st Occurs	Intermediate; Syrian Flasks	6M	--
12 <sup>6</sup>	--			Intermediate; Depas	7M	
13 <sup>7</sup>	--			Red-Slipped	8-11M	13-14T

Sitadel Höyüğündeki (M) 6M suru, görünüşte stadelin korunması için yapılmış surlar arasındaki en eskisidir. Bu surla ilişkili olarak açığa çıkarılan seramik, intermediate ve Kapadokya seramiğinin bir karışımıdır. Bu iki seramik grubu el yapımıdır. Bunların bir arada varlığı ve çark yapımı monokrom seramiğin bulunmaması, 3. Binin son safhasının göstergesidir.

Alışardaki 7M tabakası Kültepenin 12. Tab. ile çağdaştır. Orada da intermediate seramiği Alışar I seramiği ile ilişkili olarak görülmüştür. Alışar 6M tabakası Kültepenin 11. Tabakasına denk gelmektedir. Ve burada da intermediate seramik Kapadokya seramiği ile birlikte görülür. Alışar Mound'da 2. Bin Level 5M ile, Teras'ta da 12T ile başlar.

**TABLE 5. COMPARISON OF THE EARLY SECOND MILLENNIUM CERAMICS FROM ALIŞAR HÖYÜK AND KÜLTEPE**

Kültepe and its Ceramic Repertoire					Alışar Höyük	
Area		Ceramic Descriptions			Area	
Mound	Kārum	Monochrome	Cappadocian	Other	Mound	Terrace
7	Ib <sup>1</sup>	100%	0%		?	11-10cT
8	II <sup>2</sup>	dominant	limited	Wellenlinien	?	11T?
93	III	70%	30%		"refuse"	
104	IV	50% (1st Wheelmade)	50%		5aM	12T
					5bM	12T
115	--		1st Occurs	Intermediate; Syrian Flasks	6M	--
126	--			Intermediate; Depas	7M	--
137	--		000000000000	Red-Slipped "Copper Age"	8-11M	13AT4T

## ALIŞAR'DA ERKEN 2. BİN MİMARİ KALINTILARI (OTÇ I)

OTÇ'nın erken safhasına ait çok az mimari kalıntı vardır. **Fig. 1** . Bu da bize o dönemin varlığı için sadece seramik kalıntılarına güvenmemize neden olur. Bunun için de Kültepe'ye bakmamız gerekir.





Sur bir önceki dönemden daha masiftir ve Ofç l'e tarihlenebilen esas yapıdır. Daha öncede bahsedildiği gibi stadel suru stadel kapısı gibi 2 safhalıdır. Bu 2 safanın toplam yüksekliği 2. 80 m'dir. Stratigrafik olarak 5M suru iki safhalıdır. Bunlarda 5aM üstteki erken alttaki de 5bm de geç olanıdır.

ŞEHİR SURUNUN 5aM safhasında monokrom ve Kapadokya seramikleri bir arada bulunmuştur. (DN50) Ancak yayınlarda bu monokrom seramiğin daha erken 5bM suruyla ilişkili olup olmadığına dair bir veri yoktur. Bu 5bM duvarı bulunan Kapadokya seramiği ve burada henüz görülmeyen monokrom seramikle aynı durumun tespit edildiği şehir kapısıyla çağdaştır (5bM Şehir kapısı). Burada bulunan seramiklerle birlikte değerlendirildiğinde bütün bu sur OTÇ I'e tarihlendirilmelidir.

Özetlemek gerekirse, OTÇ I dönemi Alishar yerleşiminde önemli gelişmeler göstermektedir. Ancak bu döneme ait tabakalar hem terasta, hem sehir höyüğünde çok az bir alanda kazılabilmektedir. OTÇ I de Stadel 5M suyla çevriliyken terasta 12T’de buna ilişkin bir veri yoktur.

Alishar surları 11T (Karum II) ve 10T (Karum Ib) olmak üzere iki safhada incelenir.

## OTÇA.

Hemen MBI'in devamında terasta, bu dönemde O. Anadolu'da yaygın olan ve Hitit döneminde de devam eden kazamat sisteminde bir sur inşa edilmiştir. Bunlar, Kusura, Kültepe (?), Karahöyük-Konya, Boğazköy, Alaca Höyük ve Mersin'de de vardır. Ancak Alishar'daki dış yüzünün testere dişi biçiminde olması sebebiyle diğerlerinden farklı Kültepe'deki Karum II. kata ait çağdaş 8. katı aynıdır. Alishar'da Höyük'ün kuzeydoğusunda bu destek duvarının yerine 4 metrede bir düzenli olarak pilasterlerle desteklenmiş düz vardır.

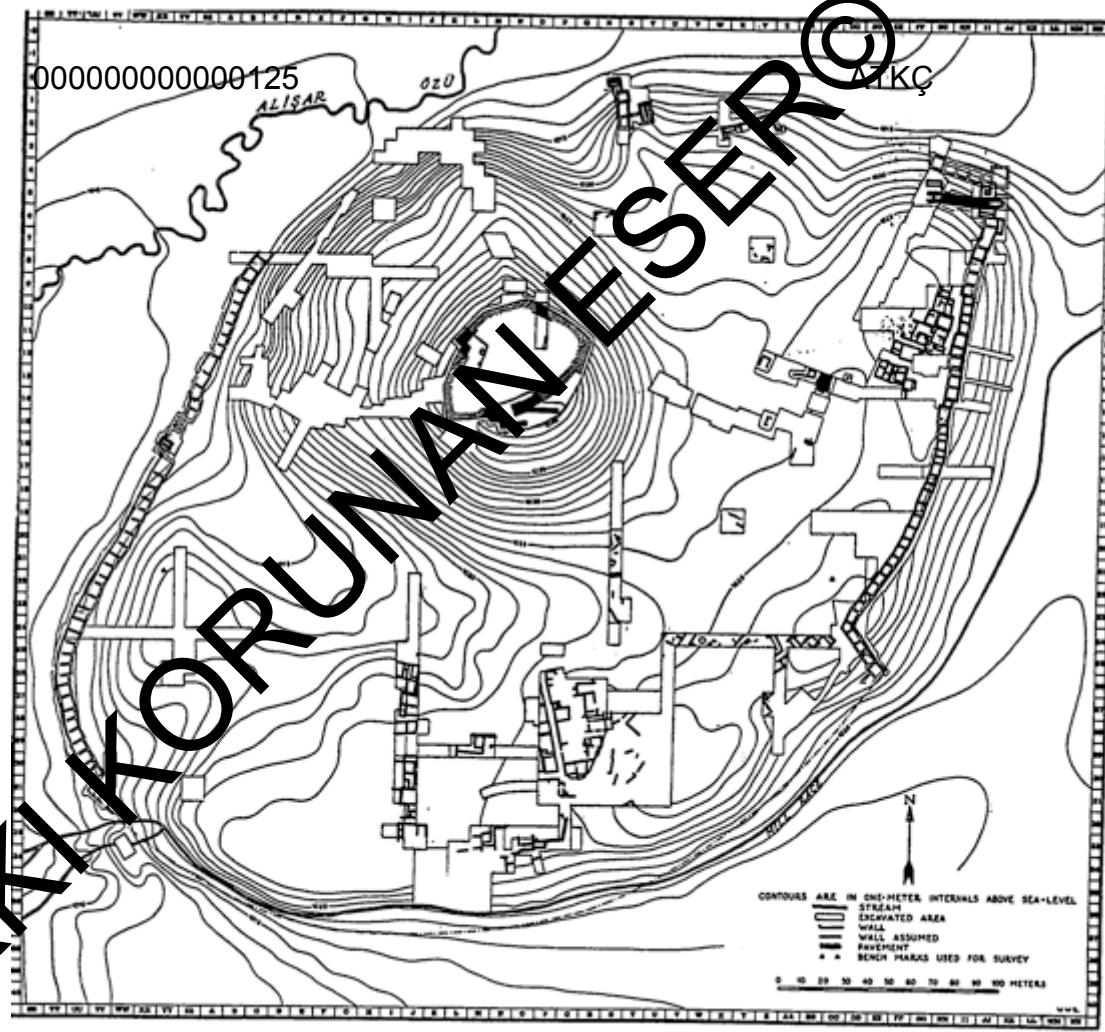
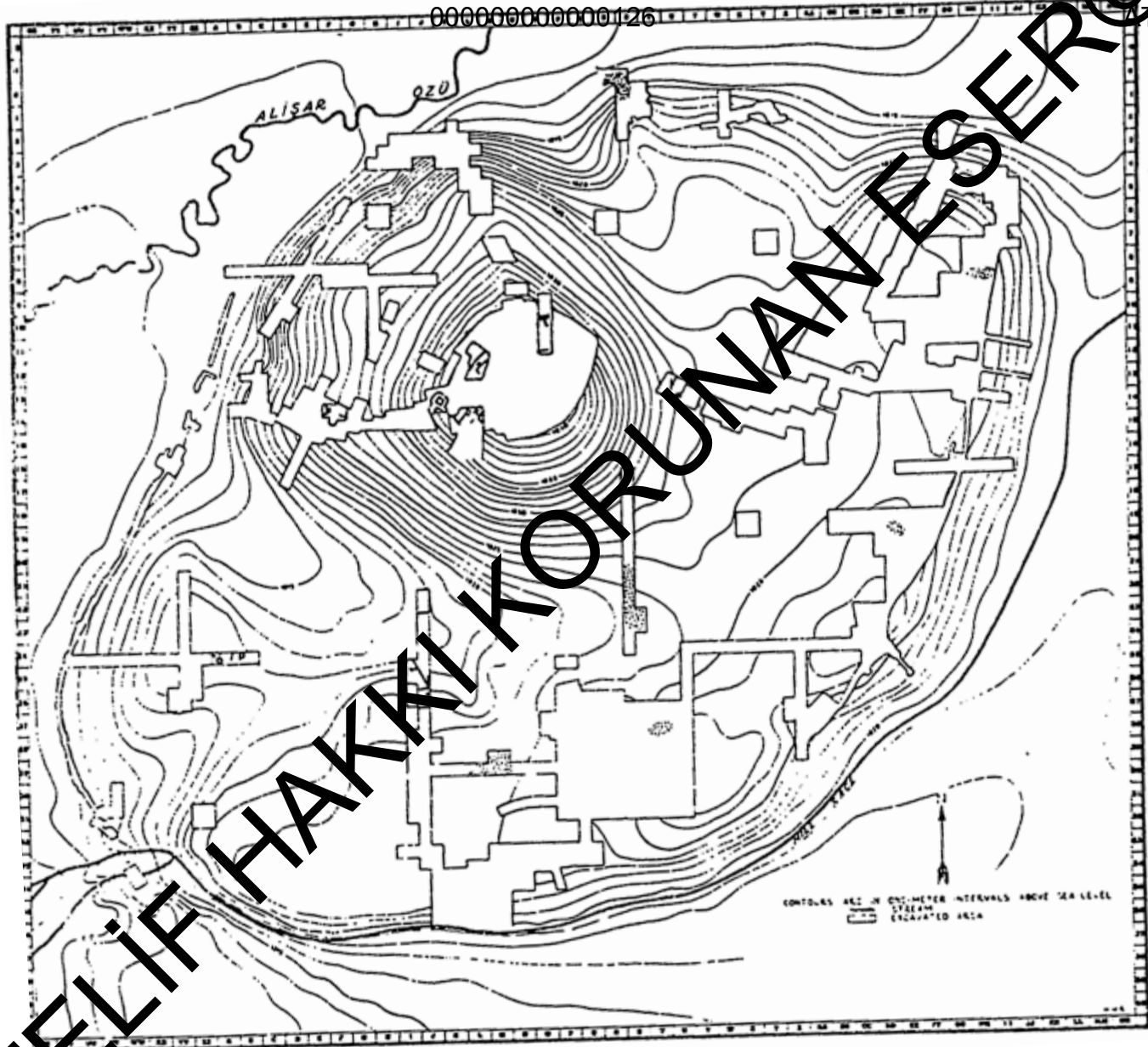


Plate 6. Plan of Level 11T



FK5/9 :000000000000127  
11T duvarı erken yerleşimde olduğu gibi höyüğün konturleri üzerine yapılmıştır (Pl. 6 Kazı fotoğraflarında (OIP 29, fig. 43B, Fig. 45 fig. 313) yamaçlarda surun altına toprak set dolgu yapıldığı görülür. Bu set, glacis-tipinde (şevli) bir yüzeye sahip olabilir, ancak çok kalıntı olmadığı için belirsizdir. Bu duvar, yanında bulunan seramiklerle tarihlenir.

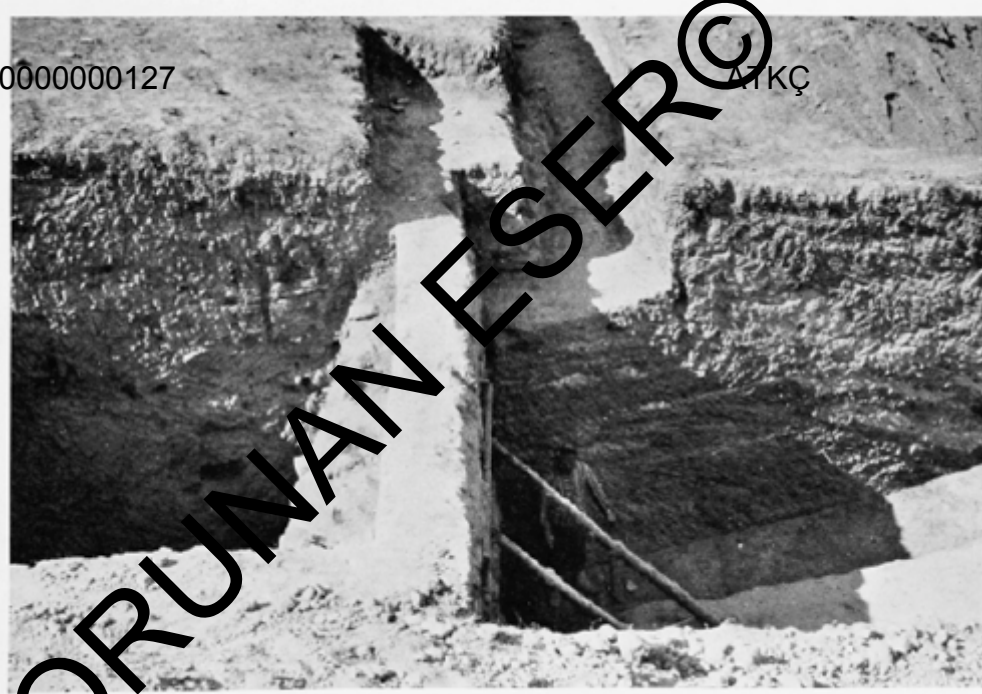


FIG. 45.—FRONT WALL OF THE BOX IN GG 17 AFTER EMPTYING OF BOX, SHOWING EMBANKMENT BEFORE IT



FIG. 313.—EASTERN PROFILE OF O9-11. SCALE, 1:100

ATKÇ

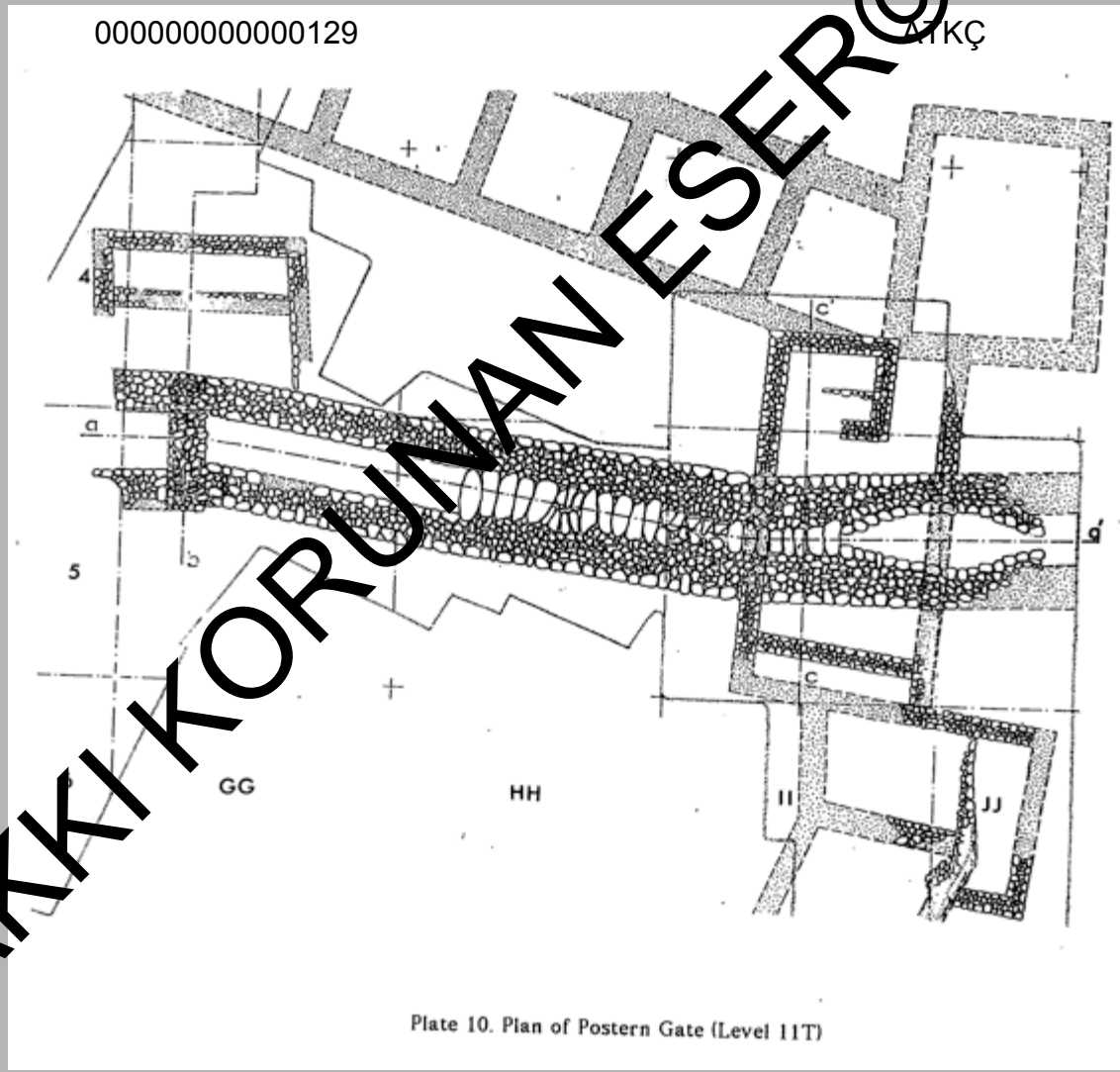
000000000000127

ATKÇ

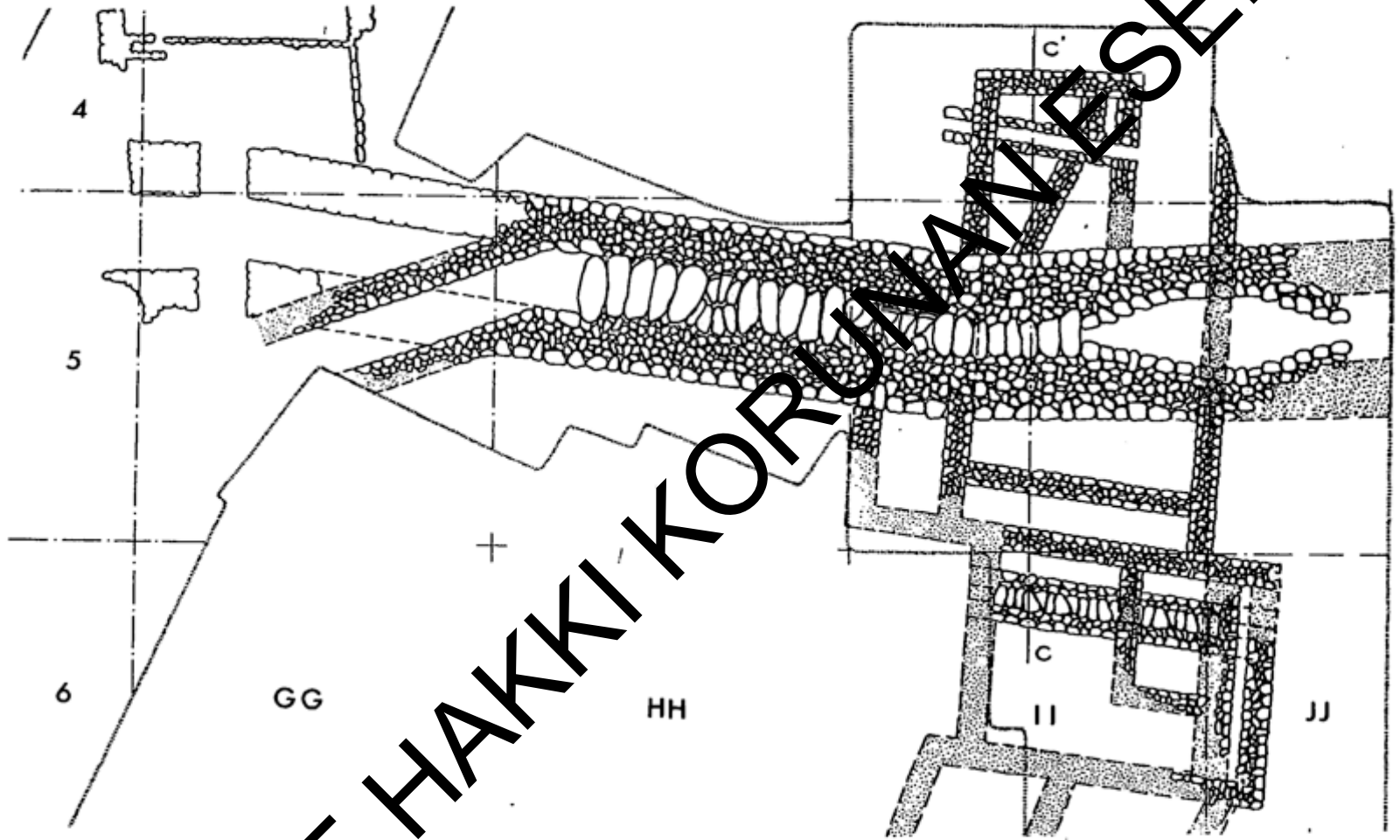
CC-DD24 plankarelerinde üç safhalı kapısı keşfedilmiştir. Güneybatı, batı ve kuzeydeki kapıların tersine burada sur duna alçaktadır. Güneybatı kapısı en yüksekte olanıdır.

CC-DD24 plankarelerindeki yapıların en erkeni von der Osten tarafından ya 11T'nin son safhasına ya da 10T'nin ilk safhasına tarihlenmiştir.

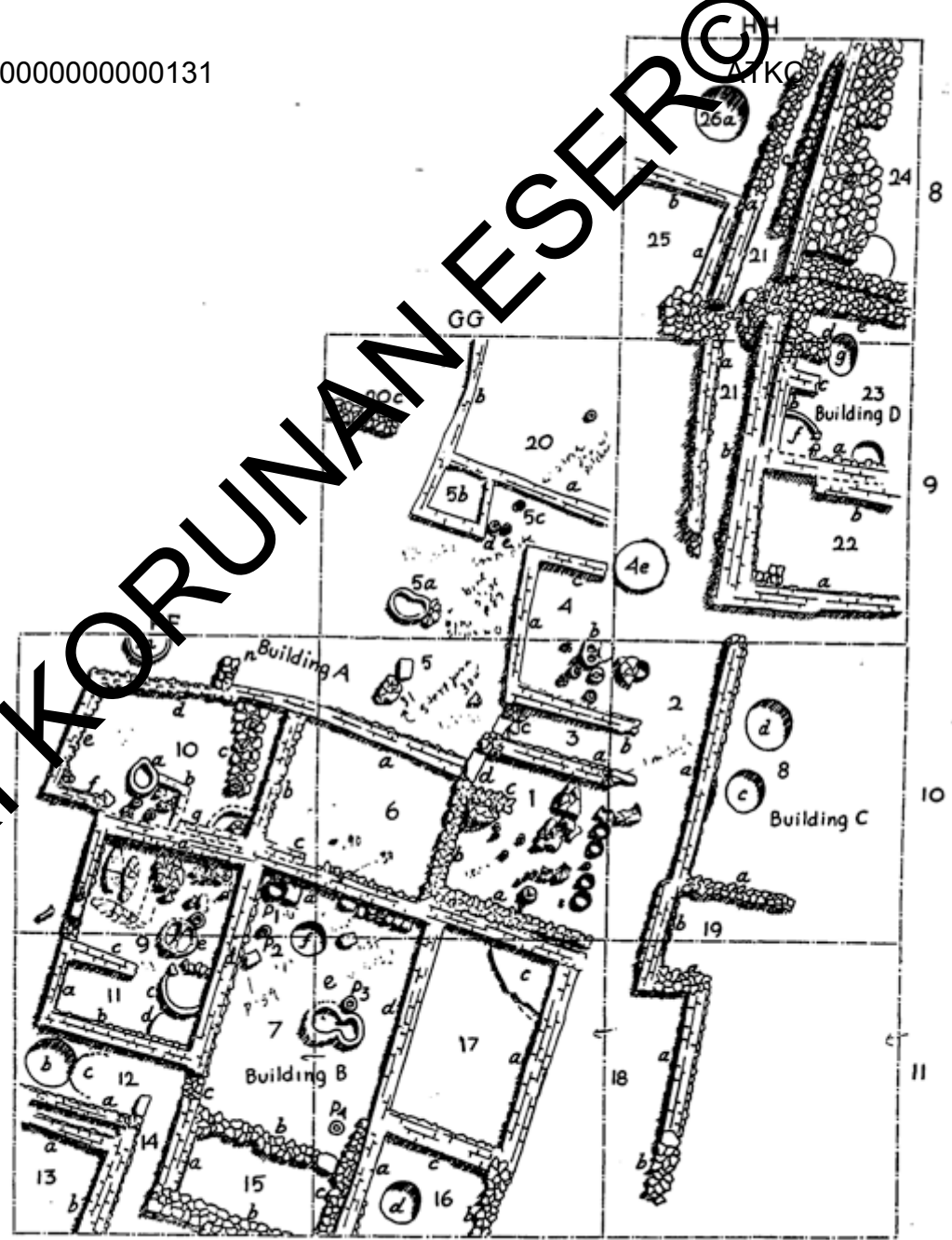
FK5/9  
Terasın kuzeydoğu köşesinde (Pl. 10-11, fig. 3) iki yapı safhalı sahtekemer örgü teknikli potern kemer örgü teknikli potern keşfedilmiştir. Bunun da birinci safhası 11T'dir. \*Yukarıda da belirtildiği gibi von der Osten'in gözlemlerine göre, testere ağzı biçimli sur tekniği yerini, poternin her iki tarafında 4 metrede bir pilasterlerle desteklenmiş düz duvar tekniğine bırakır. Bunun bir açıklaması sunulmamış, ancak Gorny burada yorumlara gitmiştir. Von der Osten'a göre bu duvar orijinal duvarla birlikte örülmüştür. ancak Gorny öyle olmadığını, poternin sura sonradan eklendiğini ve dolayısıyla da pilasterli düz duvarın sonradan eklendiğini iddia eder.

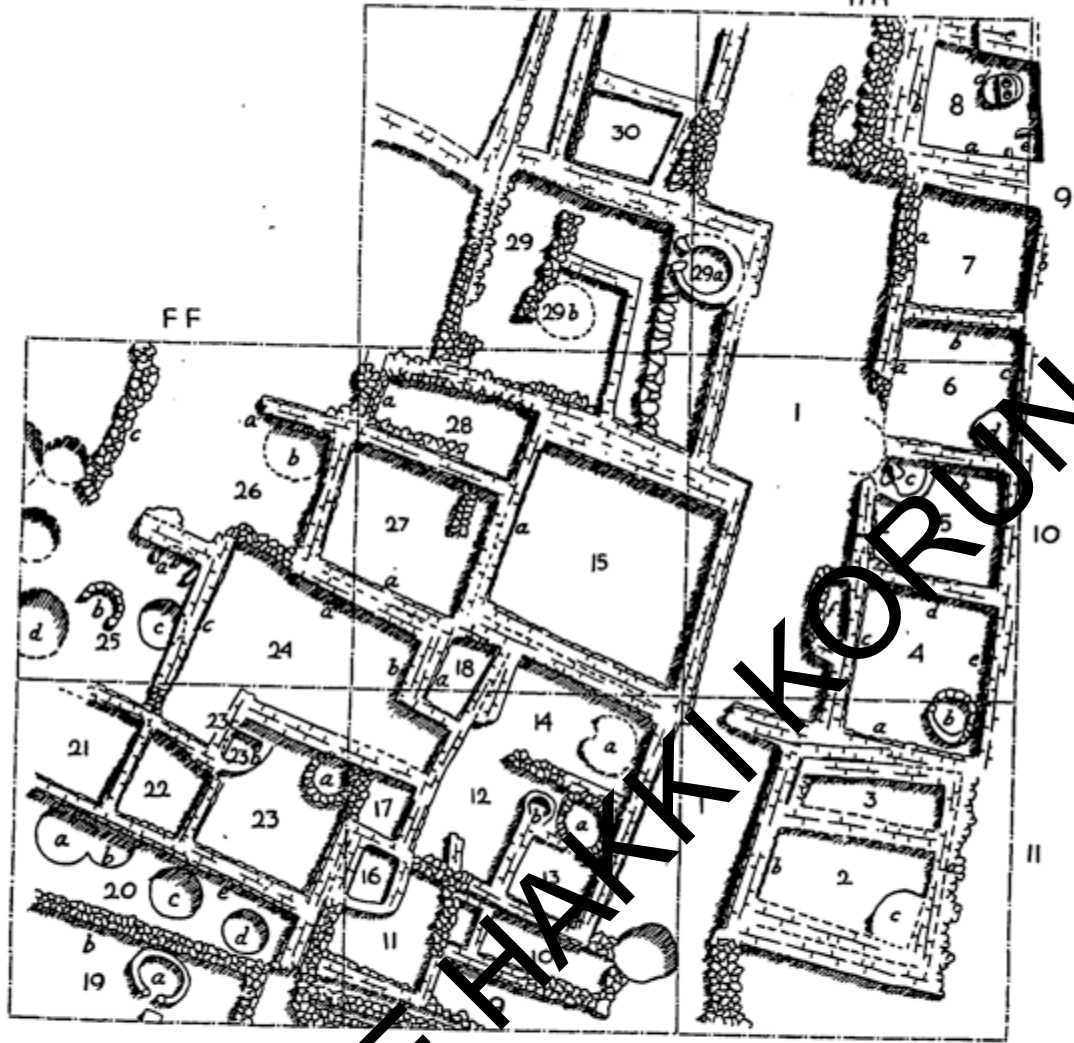






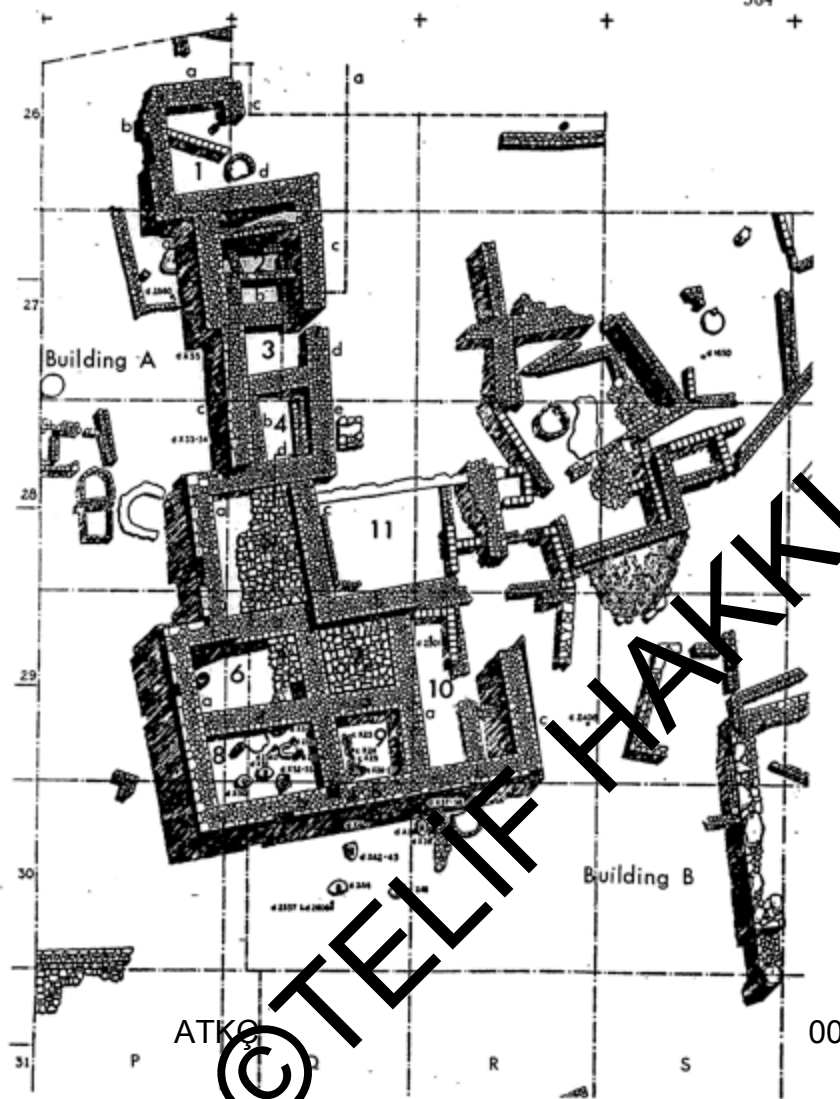
1929 kazılarında EE-HH/9-11 plankarelerindeki Complex I'in 2. tabakası 11T'ye aittir ve dolayısıyla da OTÇ II'dir. Burası kazının en önemli alanlarından birisi olmasına karşın en az anlaşılmış alanıdır (Pl. 14-15). Bu alanda surun içyüzü boyunca uzanan yol kuzey ve güneydeki alanlarla iletişimi sağlar. İçinde herhangi bir buluntu olmadığından fonksiyonunu anlamak zordur.





© TELİF HAKKIKORUNAN ESER ©

1931 kazılarının Complex I'in 11T tabakası kalıntıları (P-R/26-30) geç dönem Mısır yapısı tarafından tahrip edilmiş olmasına karşın kazının en geniş alanını oluşturur (Pl. 18-19). Bu yapının safhaları, burada 11T'nin en az dört yapı katına sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

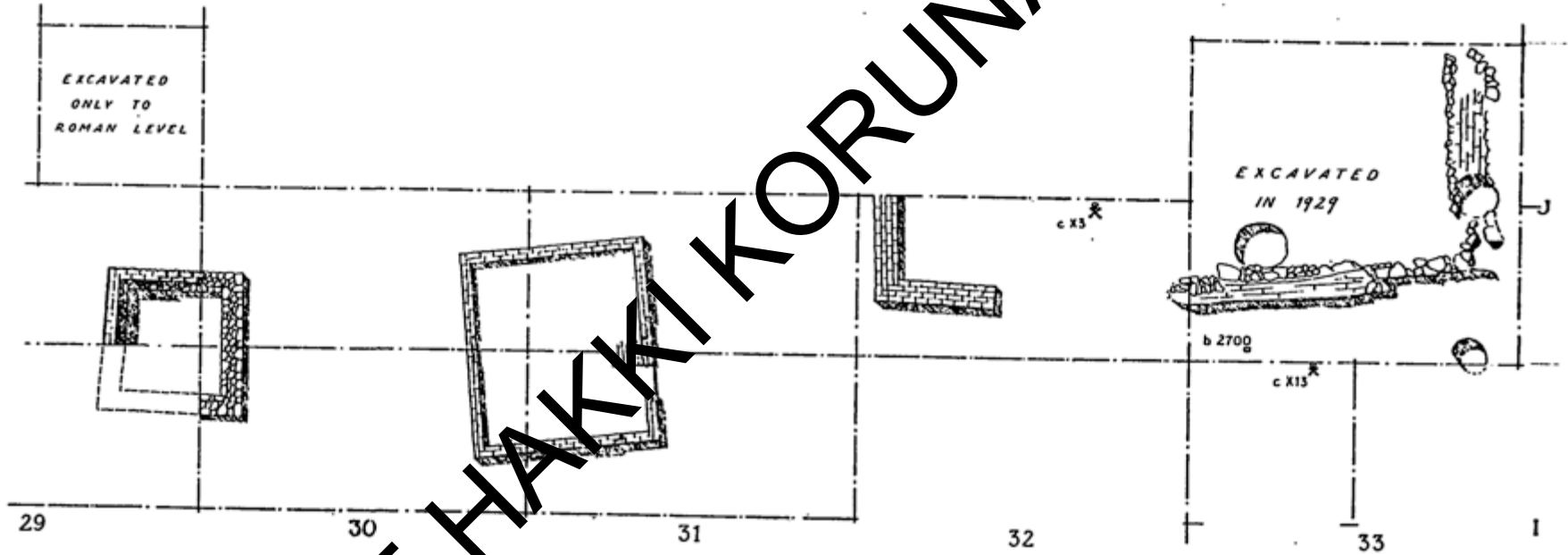


ATKÇ

00000000000133

ATKÇ

I-J/21-23 plankaresindeki Kuzey-Güney Açmasında (Pl. 21, 77-78) üç tali yapı katı gösterir ve bunların da en erkeni 11T ve tarihlenir. Burada çok sayıda 1-3 odalı yapılar açığa çıkartılmıştır.

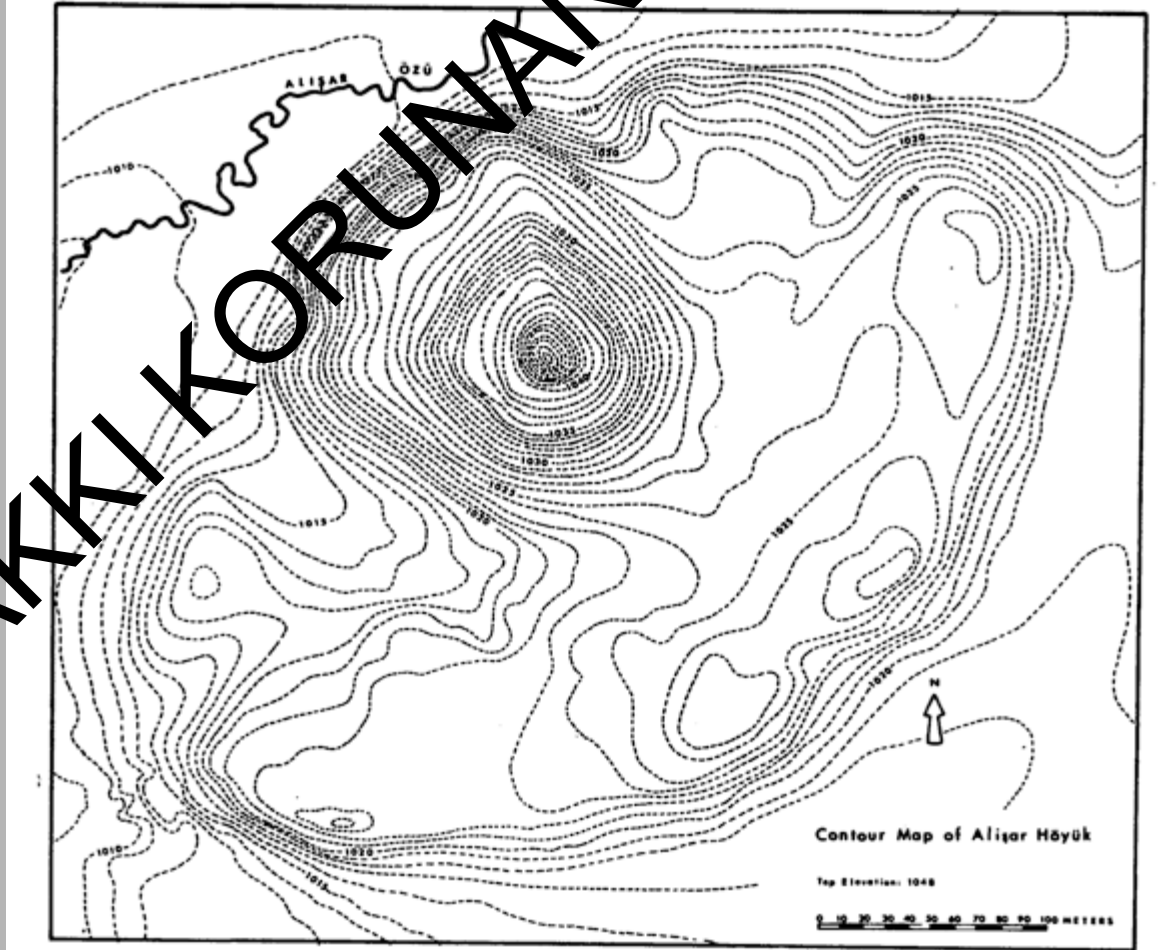


OTÇ III<sup>FK5/9</sup>

000000000000135

ATKÇ

Alişar'da OTÇ III safhası çok yoğundur; höyük ve tüm terası kaplar (fig. 3). Terasta OTÇ III, 10cT ile tanımlanır. Höyük'teki geç dönem tahribatı bu dönemin tanımlanmasını zorlaştırır.

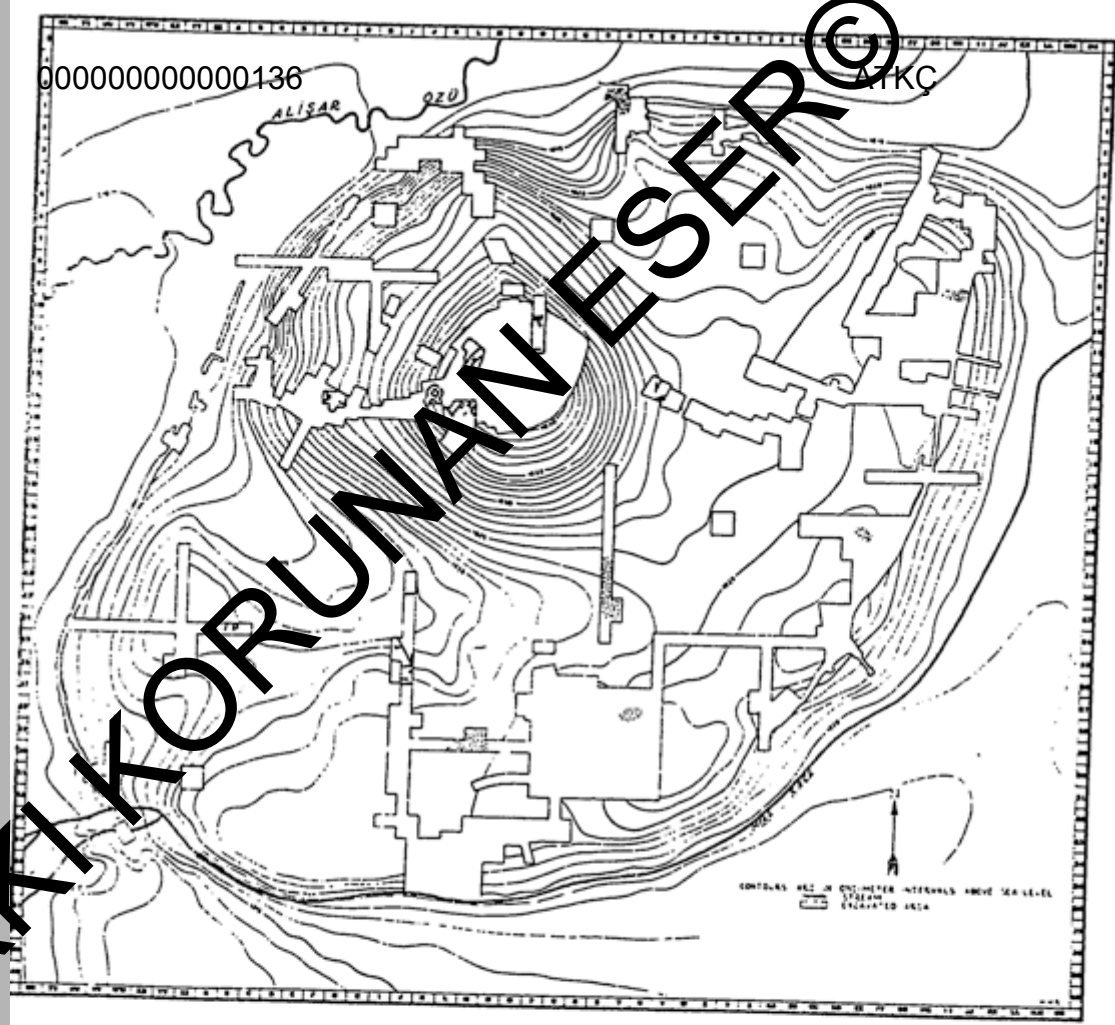


000000000000135

ATKÇ

Plate 3. Contour Map of Alişar Höyük

FK5/9  
Terasta 10T'deki sur, öncüsü 11T  
duvarlarından (Pl. 7) ince bir dolgu-  
moloz tabakasıyla ayırt edilebilir.  
Arada çok zaman geçmemiş gibidir.



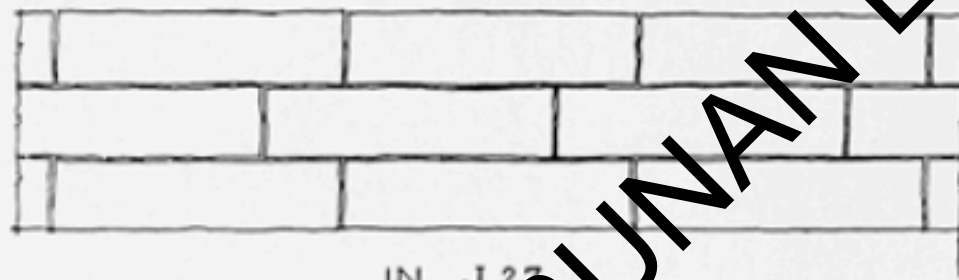
Çok sayıda kapı, şehir suru içindeki evlere ve dükkanlara girişi sağlar. Bunları, çoğunun sur ile çağdaş olduğunu söylemek zordur; büyük olasılıkla geç karım safhasında yapılmış olmalıdırlar. Batıdaki XX-YY/16 ve kuzeydeki R-T/0-2 plankarelerindeki teras kapıları böyledir.

Batı Kapısı tamamen kazılamamıştır, surla bağlantısı böyle olduğunu düşündürür. Kuzey Kapısı, iki mimari safhalıdır. İlki 11T, ikincisi ise 10T'ye ait olmalıdır.

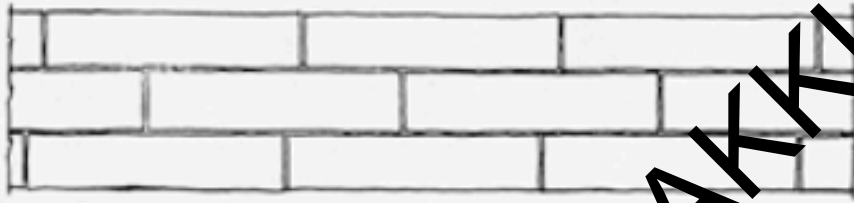


CC-DD/24'teki Güneybatı Kapısı da aynı OTÇ I'8'deki poternli kapılar tartışıldı ve bu poternler yapının tarihlendirilmesine de yardımcı olmaktadır. Terasta kuzey doğudaki binalarda bulunan az sayıdaki bilgi bunların OTÇ I ve III arasına tarihlendirilmesine yardımcı olur. Poternin kuzeyindeki binalarda görülmeyen Kapadokya seramiği bunların bu seramiğin kullanımdan kalkmasından sonra yani OTÇ III zamanına kadar geç bir zamanda yapıldığını gösterir. Poternin tüm safhaları bu binalardan daha geç bir döneme tarhlenir. Hemen hemen hepsi OTÇ II'nin sonu ve OTÇ III'e aittir. Görünüşte kapı Geç Tunç K'den sonra kullanılmamıştır, zira o döneme işilkin bir yapıya bağlı değildir bu kapı.

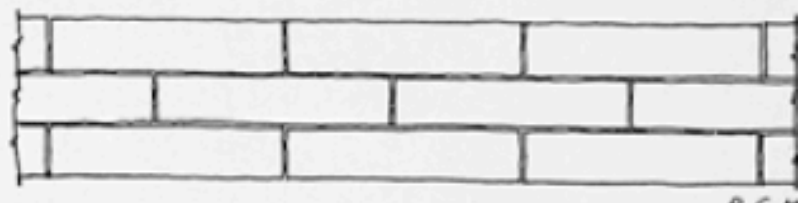
FK5/9 000000000000139 ATKÇ  
J-N-32-35 deki güney teras kapısı alanı farklı problemler sunar. Buradaki kapı ATKÇ dönemi yapılarıyla ilişkili değildir. (Lev. 20 ve 7) Gorny bu kapıyı (güney teras kapısı) daha geç bir döneme tarihlemek ister. Ne olursa olsun bu büyük kapının doğu kısmı altındaki kalıntılar OTÇ III'e aittir bu yapılar burada bulunan d 2200 ve d 2500 nolu ATKÇ tabletleri ile güvenli bir şekilde tarihlenir.



IN J 27



IN J 30-31



IN J 32

R.C.M.

FIG. 1.—DRAWINGS OF MEASURED BRICKS IN THREE WALLS OF LEVEL 10 T. SCALE, 1:20



FIG. 2.—SECTION OF THE CITY WALL IN EE 21. DOTTED LINE SHOWS SURFACE OF FILLING AS PRESERVED ON THE SOUTHERN WALL OF THE PLOT



FIG. 3.—Kerpiç-LINED PIT IN A BOX OF THE CITY WALL IN GG-HH 13-14



FIG. 1.—FIREPLACE AND TAMPED *Kerpig* FLOOR IN A BOX OF THE CITY WALL IN GG 17

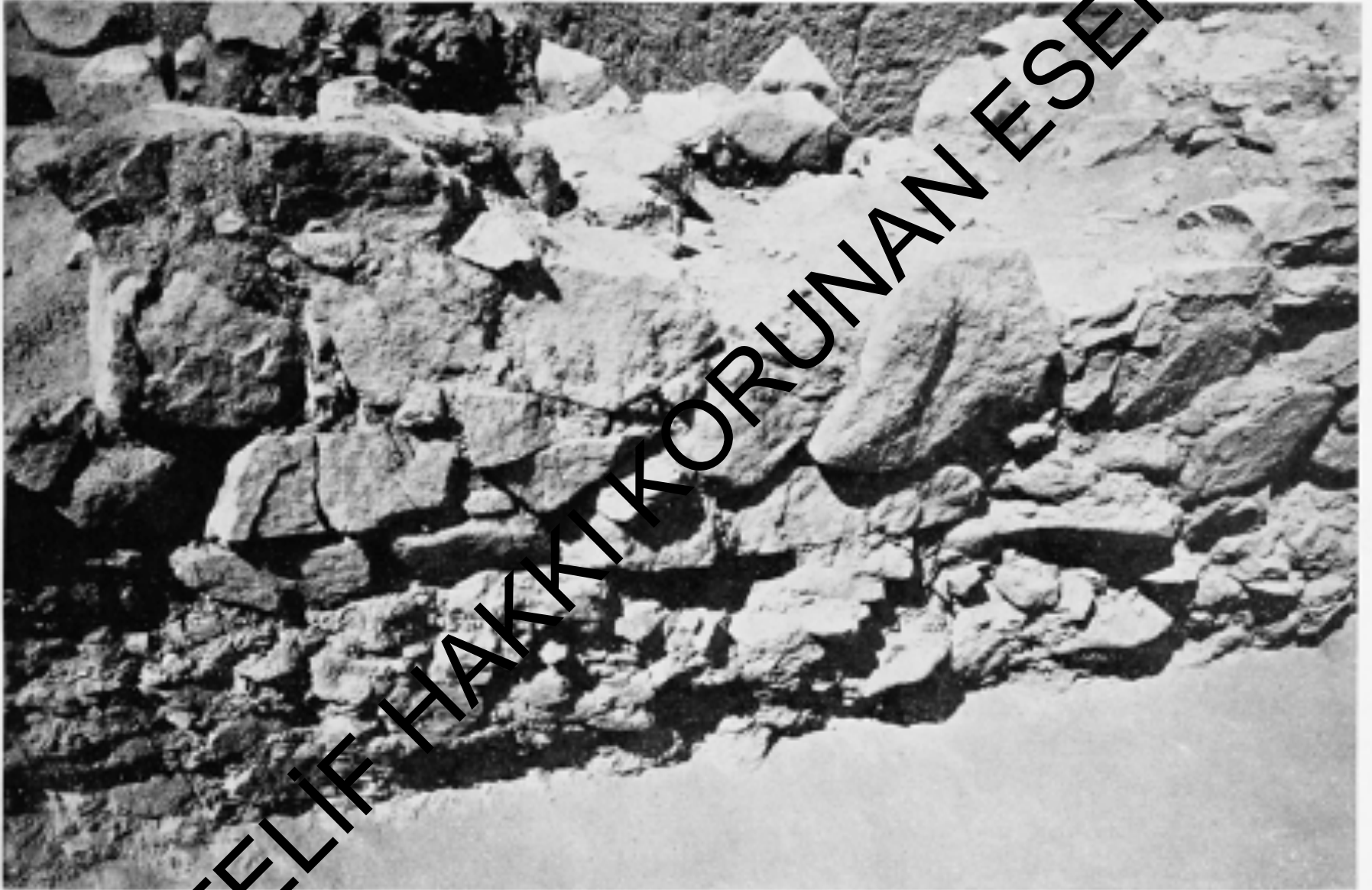




FIG. 6.—HEARTH IN LEVEL 11 T IN BB 24



FK5/9

000000000000146



ATKÇ

FIG. 1—ROOM IN LEVEL 10 T IN I... A FIREPLACE AND A LARGE VESSEL

000000000000146

ATKÇ

FK5/9

000000000000147



ATKÇ FIG. 8. KÖKÜCÜ WALL IN THE OLDEST SUBLEVEL OF LEVEL 10 T IN S 28 AND SUPERIMPOSED WALL OF THE LATEST SUBLEVEL OF LEVEL 10 T, FROM WEST OF NORTH

ATKÇ

000000000000147

ATKÇ



FIG 9.—FIREPLACE IN LEVEL 10 T IN R 28

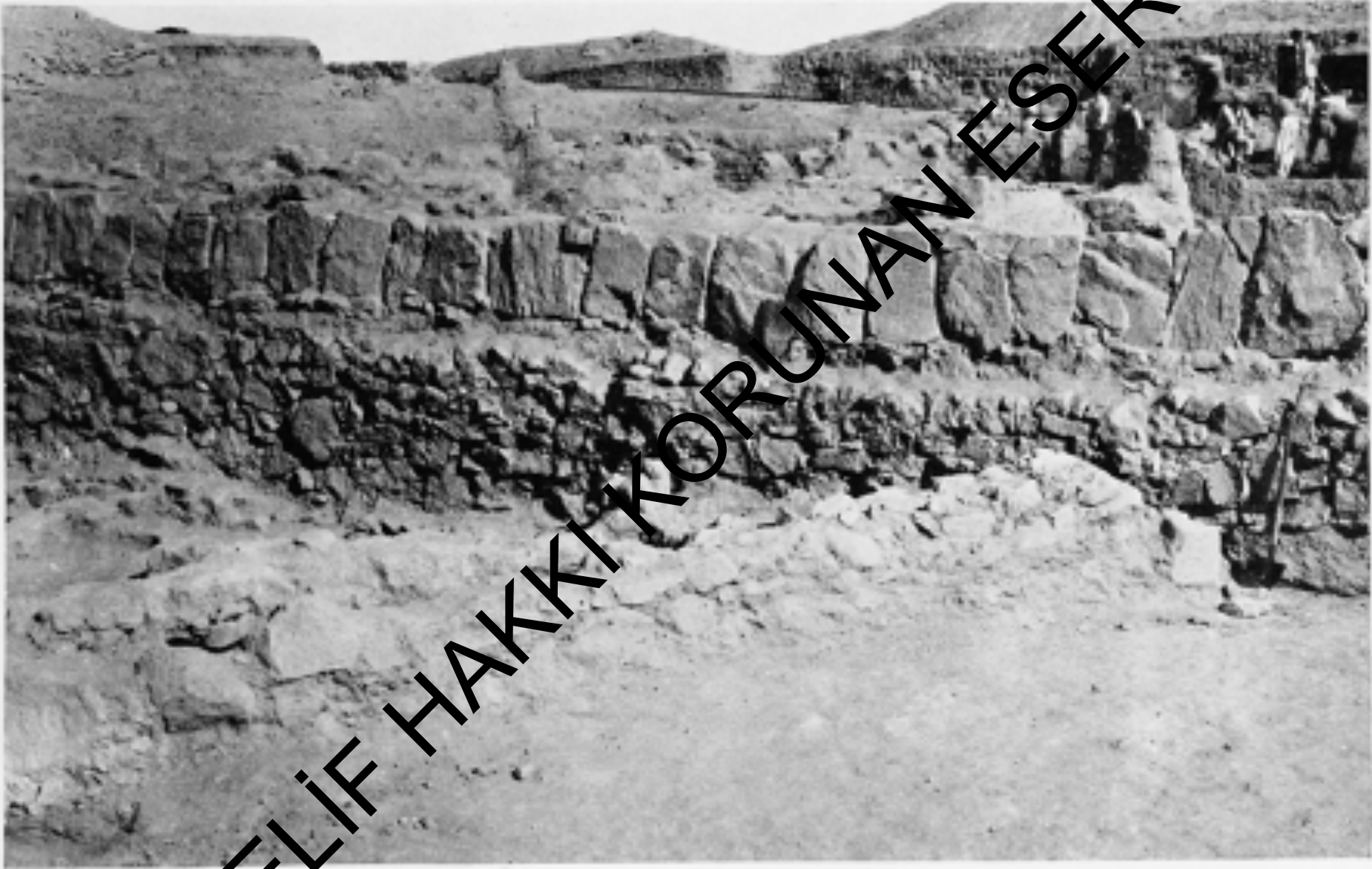


FIG. 10.—DADO SLABS ON THE SOUTHERN FAÇADE OF THE MANSION OF LEVEL 10 T



FIG. 11.—FIRE POT IN MANSION OF LEVEL 10 T (IN P 29)

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©



FIG. 13.—CHARRED REMAINS OF WOODEN GRILL USED IN CONSTRUCTION OF SOUTHERN WALL OF MANSION C LEVEL 10 T

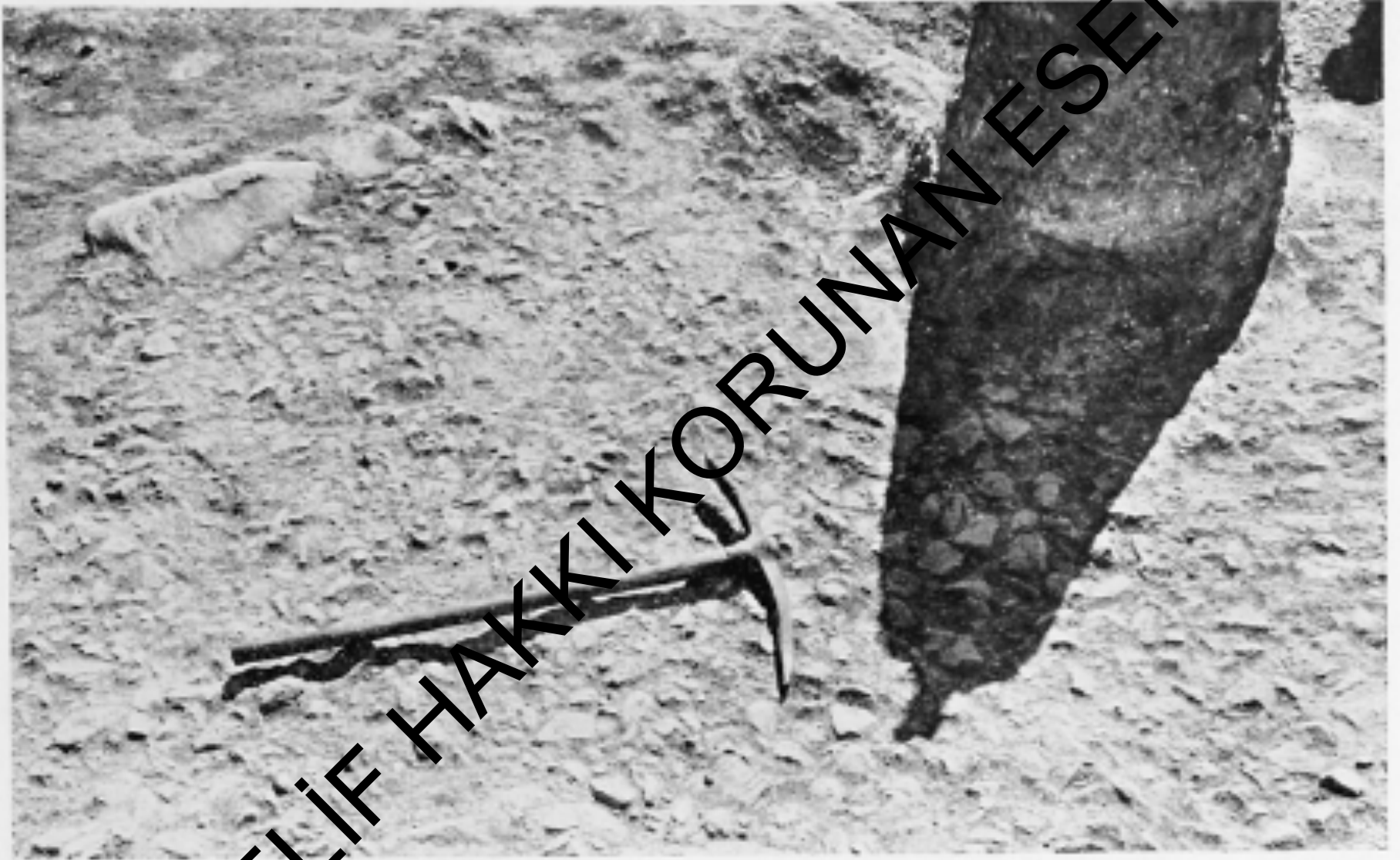


FIG. 4.—RUBBLE PAVEMENT IN LATEST SUBLEVEL OF LEVEL 10 T IN S 28-29

FK5/9

000000000000153

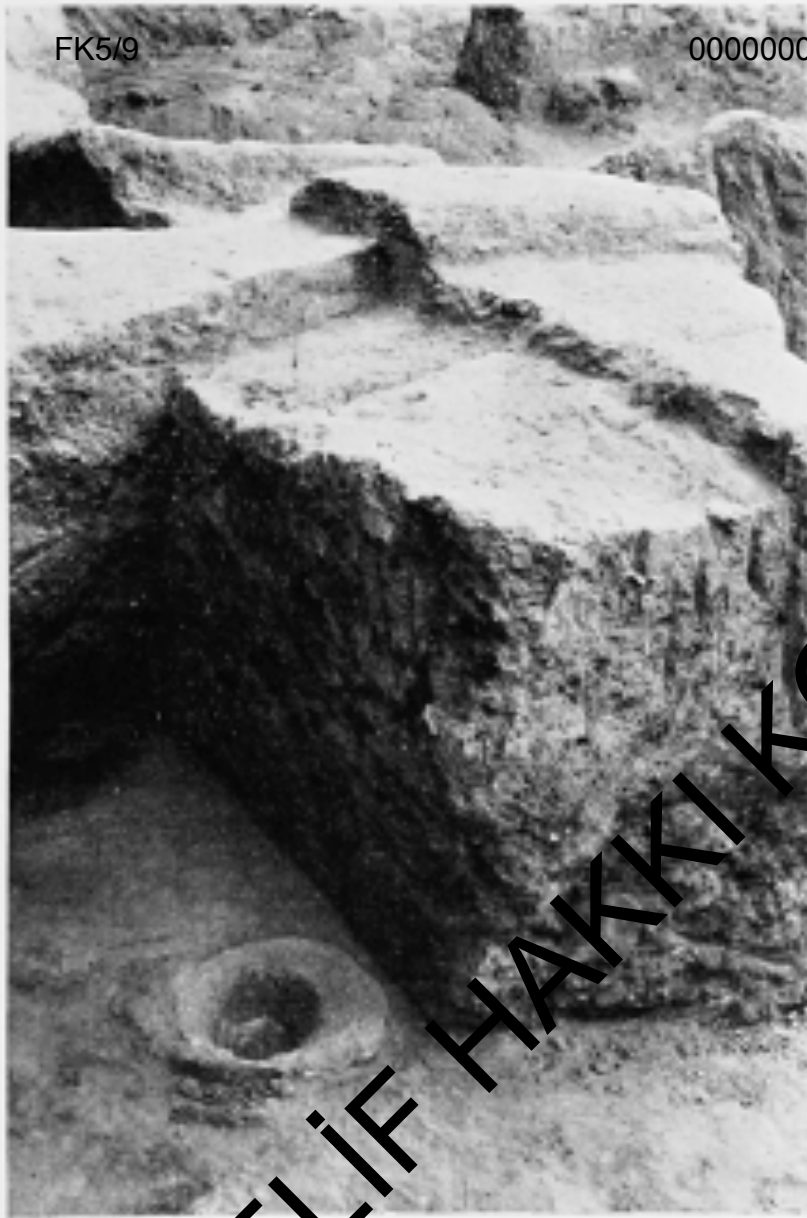


FIG. 15.—KALINIC DOOR SOCKET WITH STONE CENTER  
IN LEVEL 10 T IN U 30

ATKÇ

000000000000153



FIG. 16.—MARBLE DOOR SOCKET IN LEVEL 10 T IN  
U 31

ATKÇ

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©



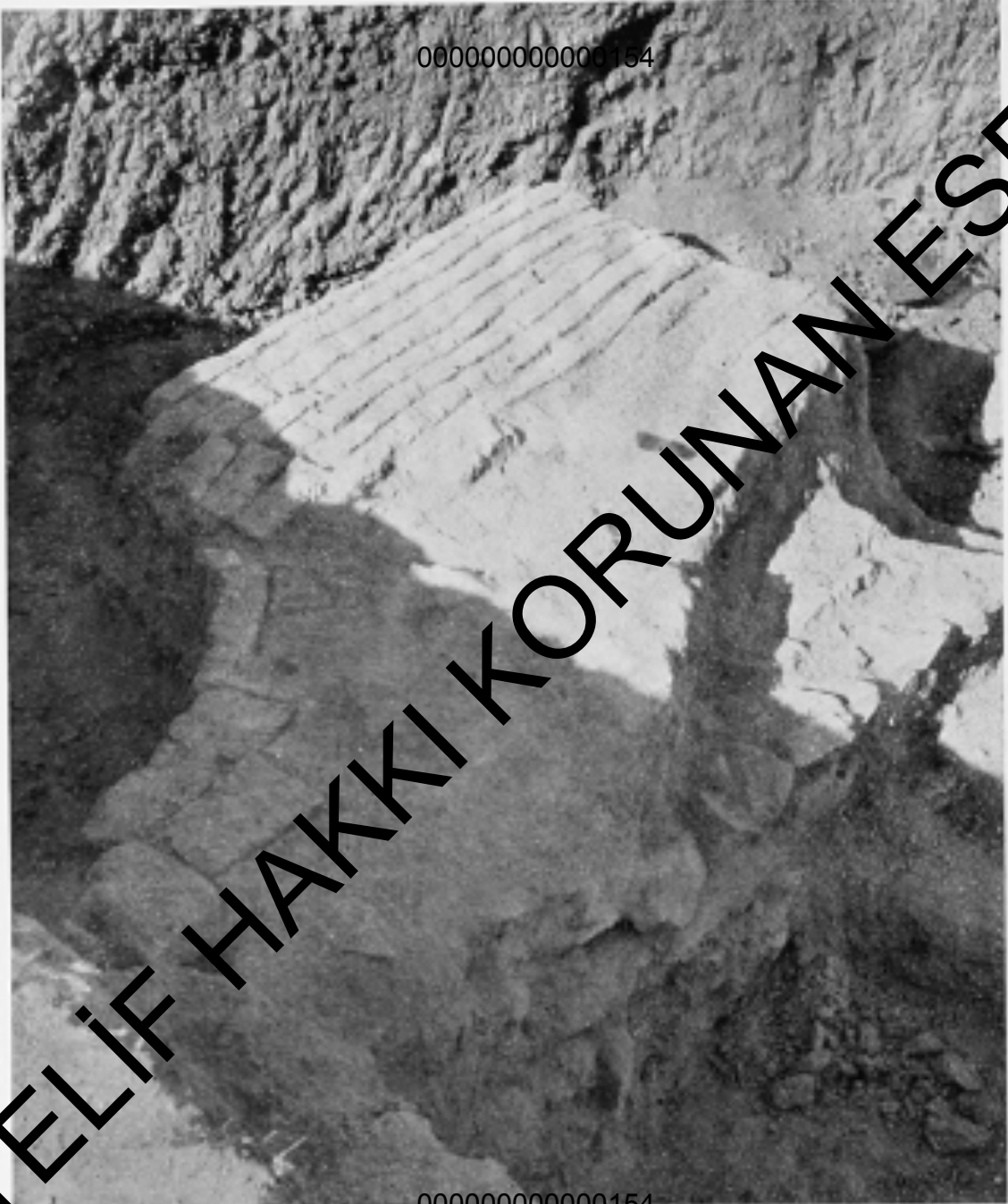


FIG. 18.—FALLEN *Kerpiç* WALL IN LEVEL 10 T IN M 33

FK5/9

000000000000155



ATKÇ

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

ATKÇ

000000000000155

ATKÇ

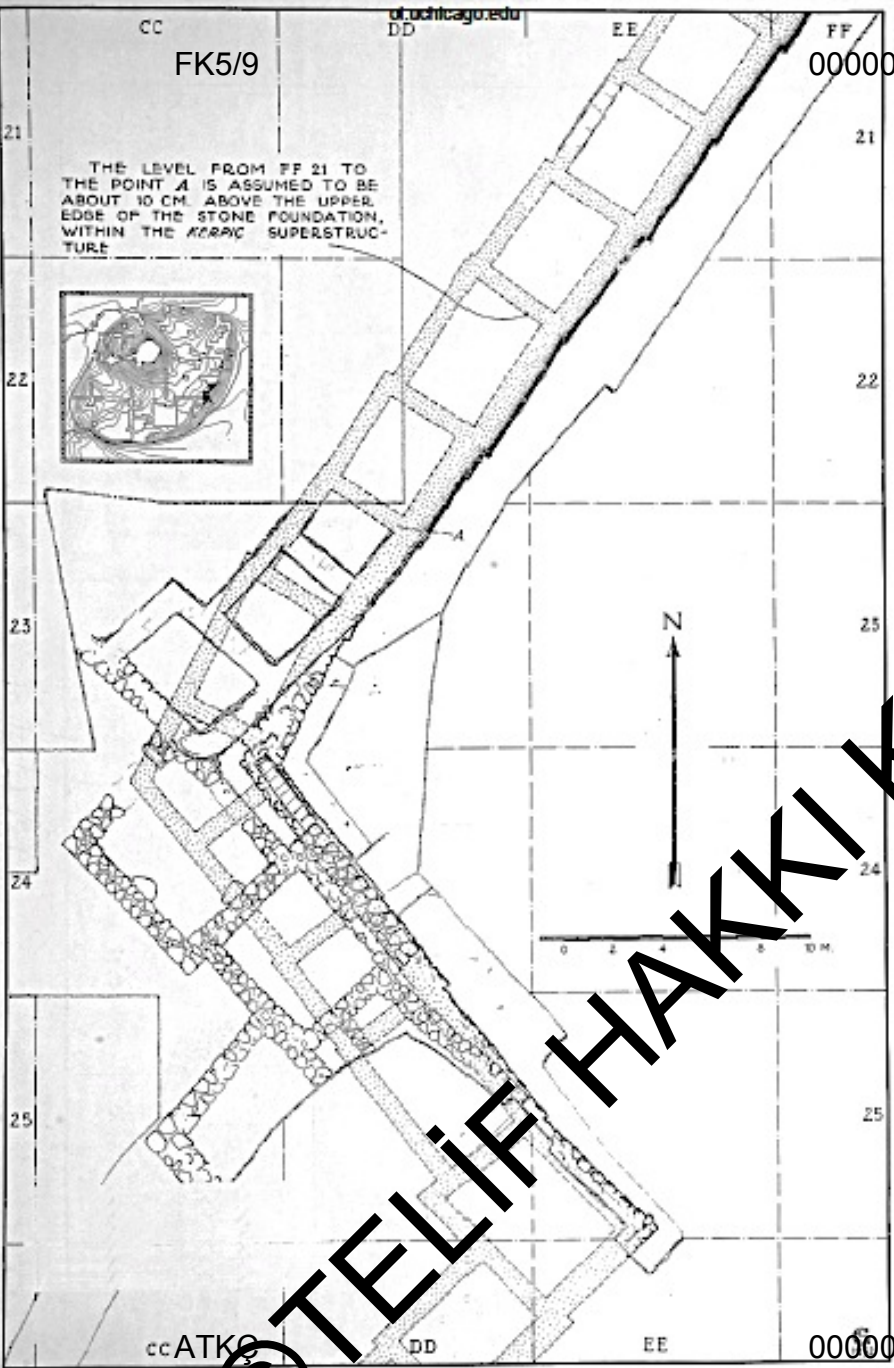


FIG. 21.—PLAN OF CITY WALL IN FF 21—EE 24 (SP. FIG. 55). RECONSTRUCTED PARTS SUPPLIED. SCALE, 1:200

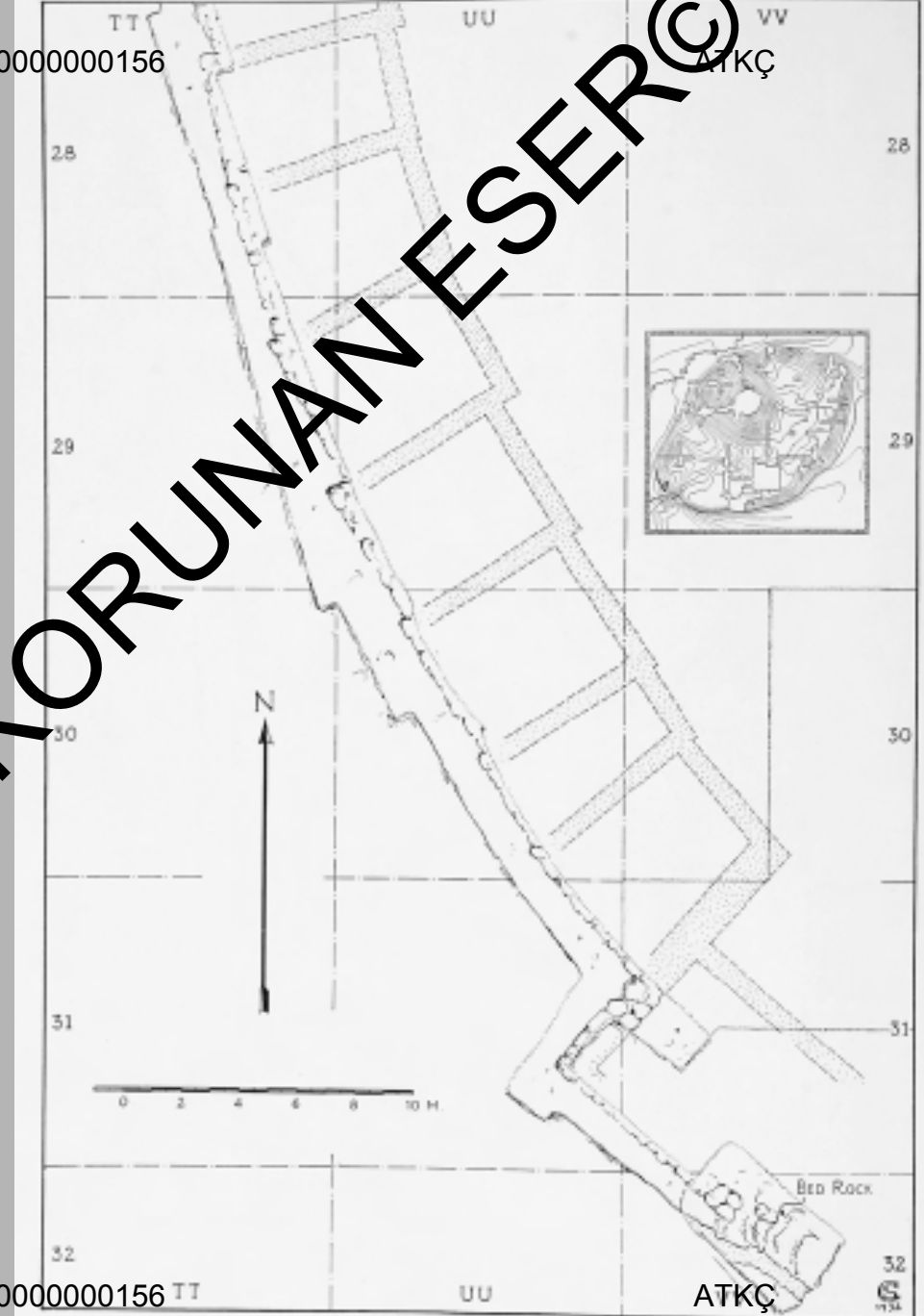


FIG. 22.—PLAN OF CITY WALL IN TT 28—VV 32. RECONSTRUCTED PARTS SUPPLIED. SCALE, 1:200

TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©  
 ATKÇ

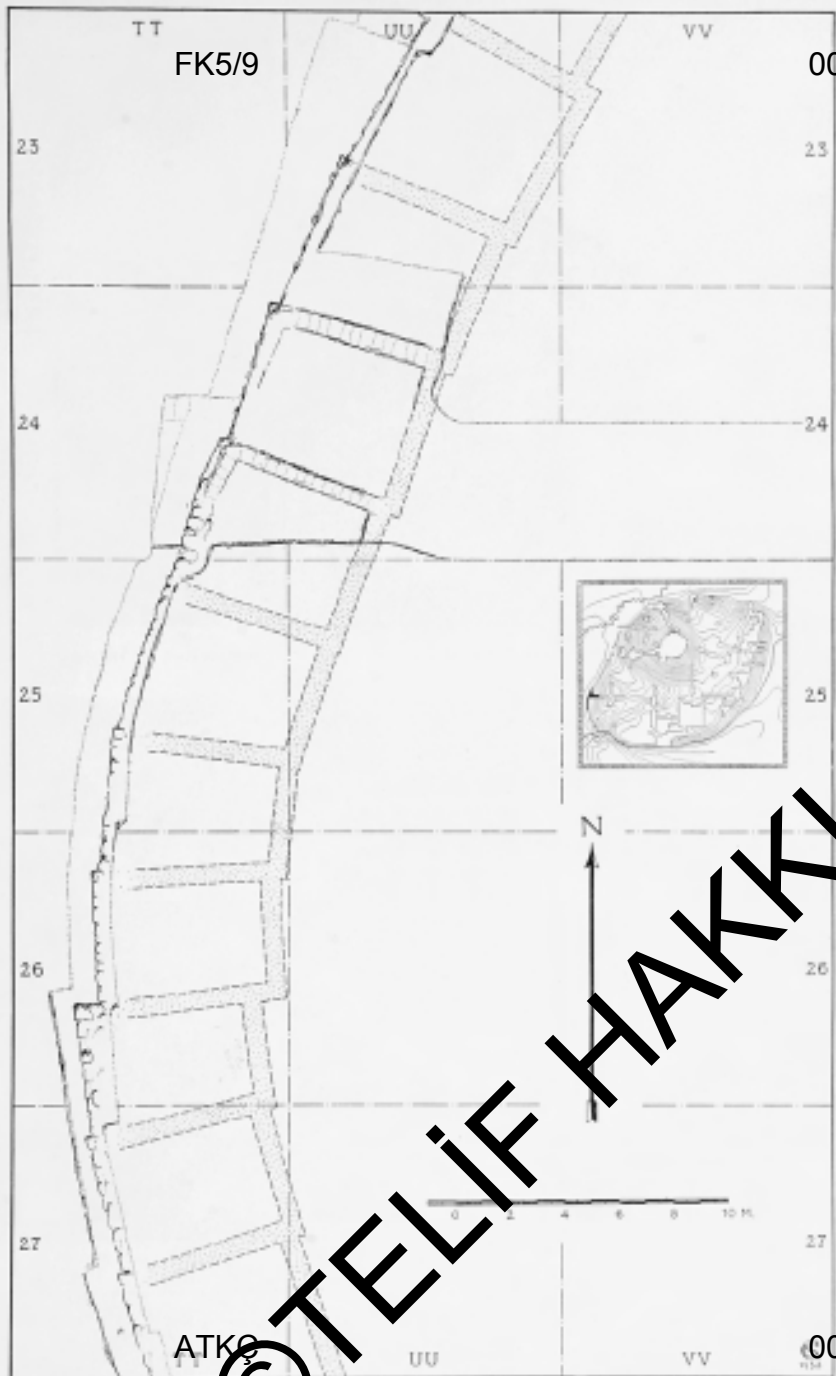


FIG. 24.—PLAN OF CITY WALL OF 23-27. RECONSTRUCTED PARTS STIPPLED. SCALE, 1:200

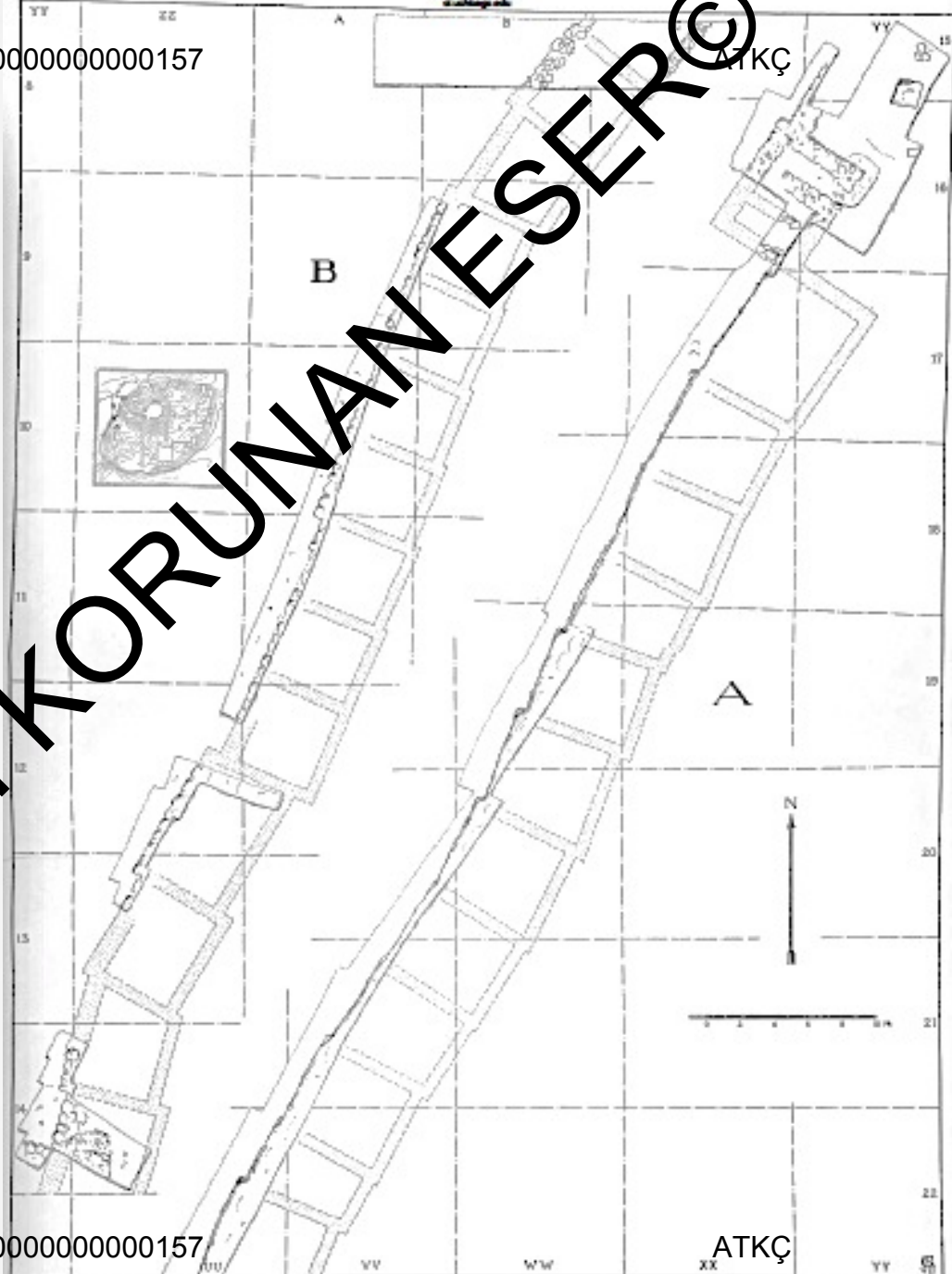


FIG. 25.—A. PLAN OF CITY WALL OF 15-22. B. PLAN OF CITY WALL OF 23-27. RECONSTRUCTED PARTS STIPPLED. SCALE, 1:200

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

FK5/9b

000000000000158

ATKÇ



© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

ATKÇ

OF THE EASTERN, LEVEL II T. RECONSTRUCTED PARTS SUPPLIED. SCALE 1:50

000000000000158

ATKÇ

FK5/9

000000000000159



ATKÇ

000000000000159

ATKÇ

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

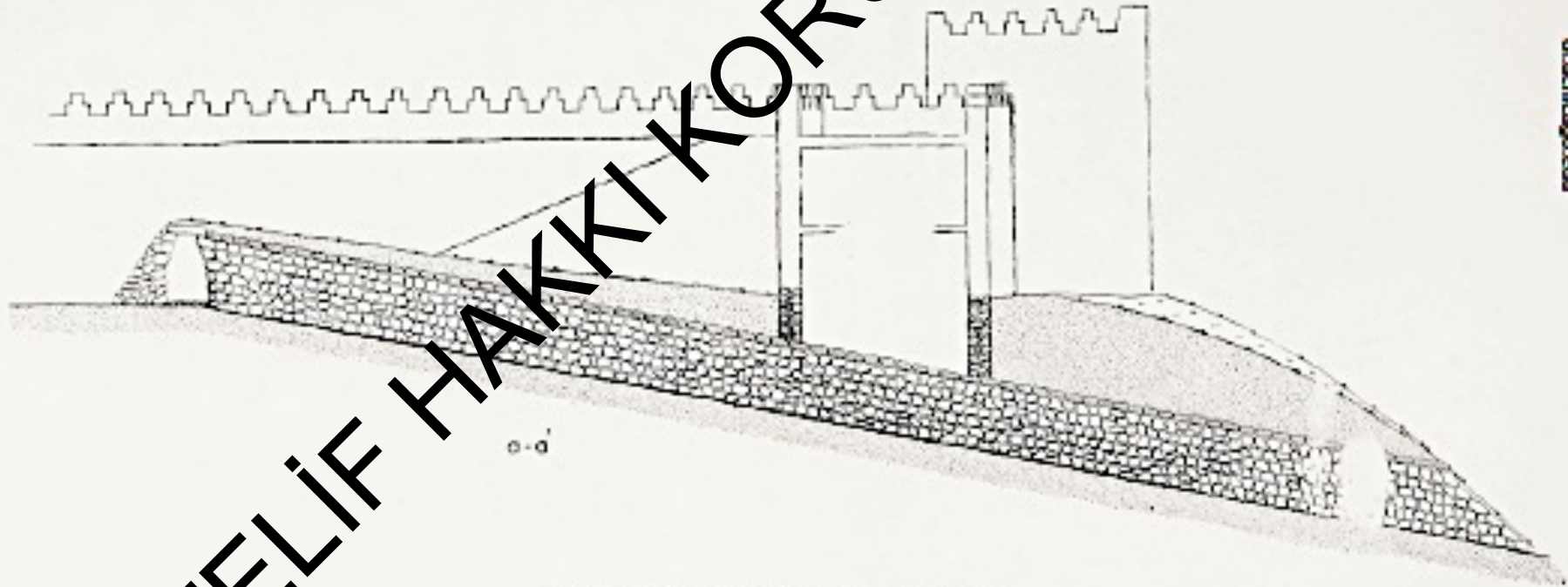
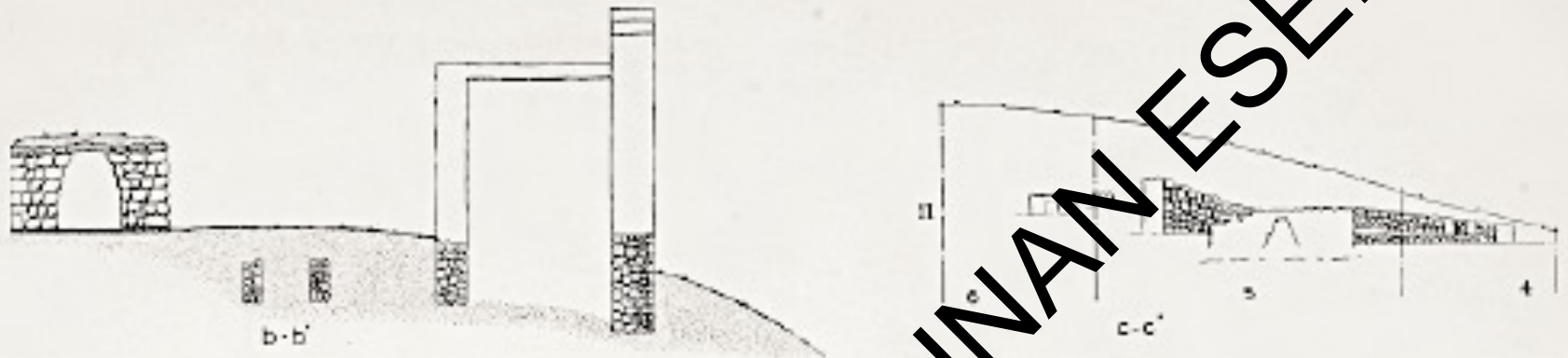


FIG. 25.—SECTIONS THROUGH THE FORTIFY. SCALE, 1:200



© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

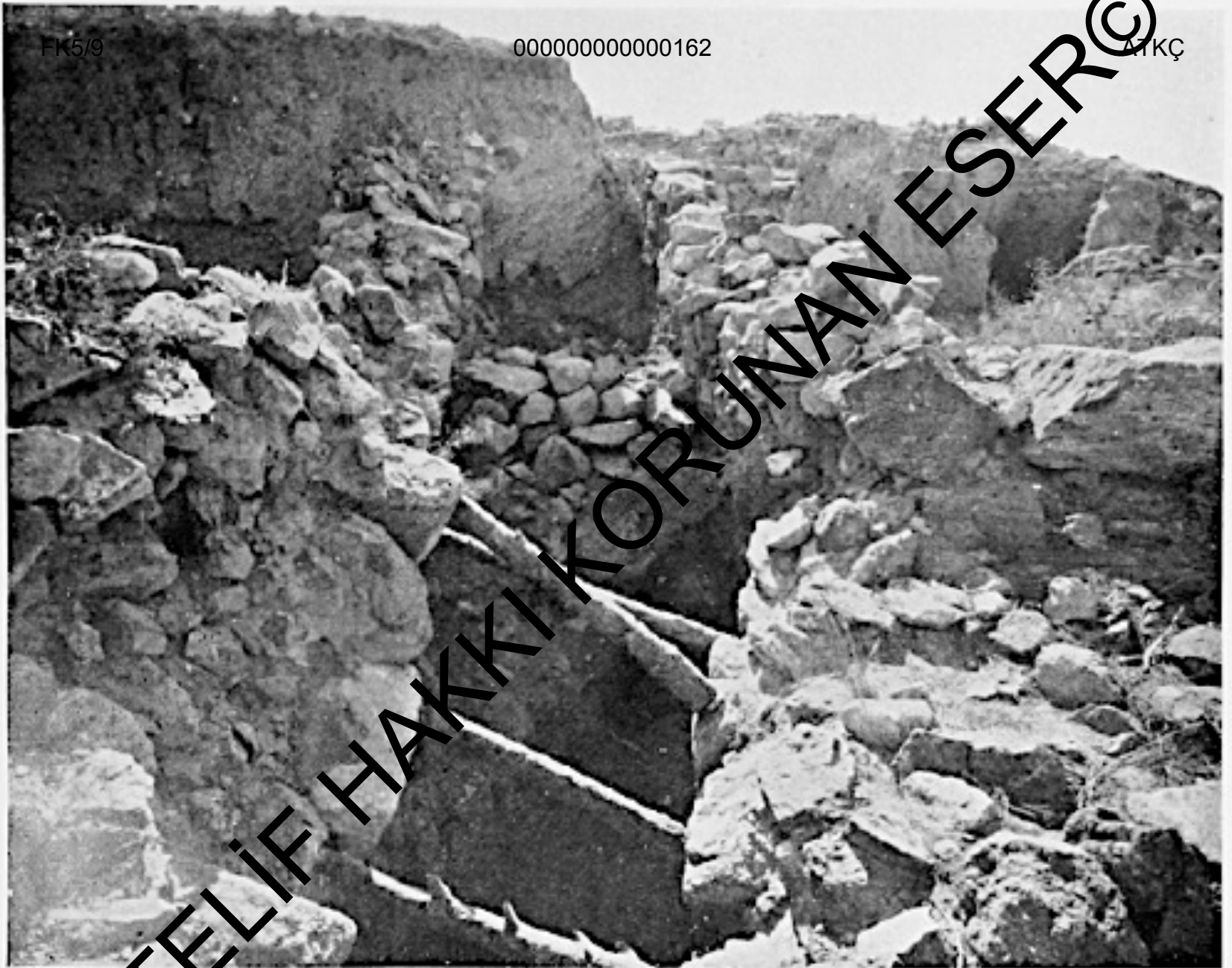
Fig. 30—RECONSTRUCTION OF THE NORTHEAST CORNER OF THE CITY FORTIFICATION, INCLUDING POSTERN OF THE CITY



FK5/9

000000000000162

ATKÇ



© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

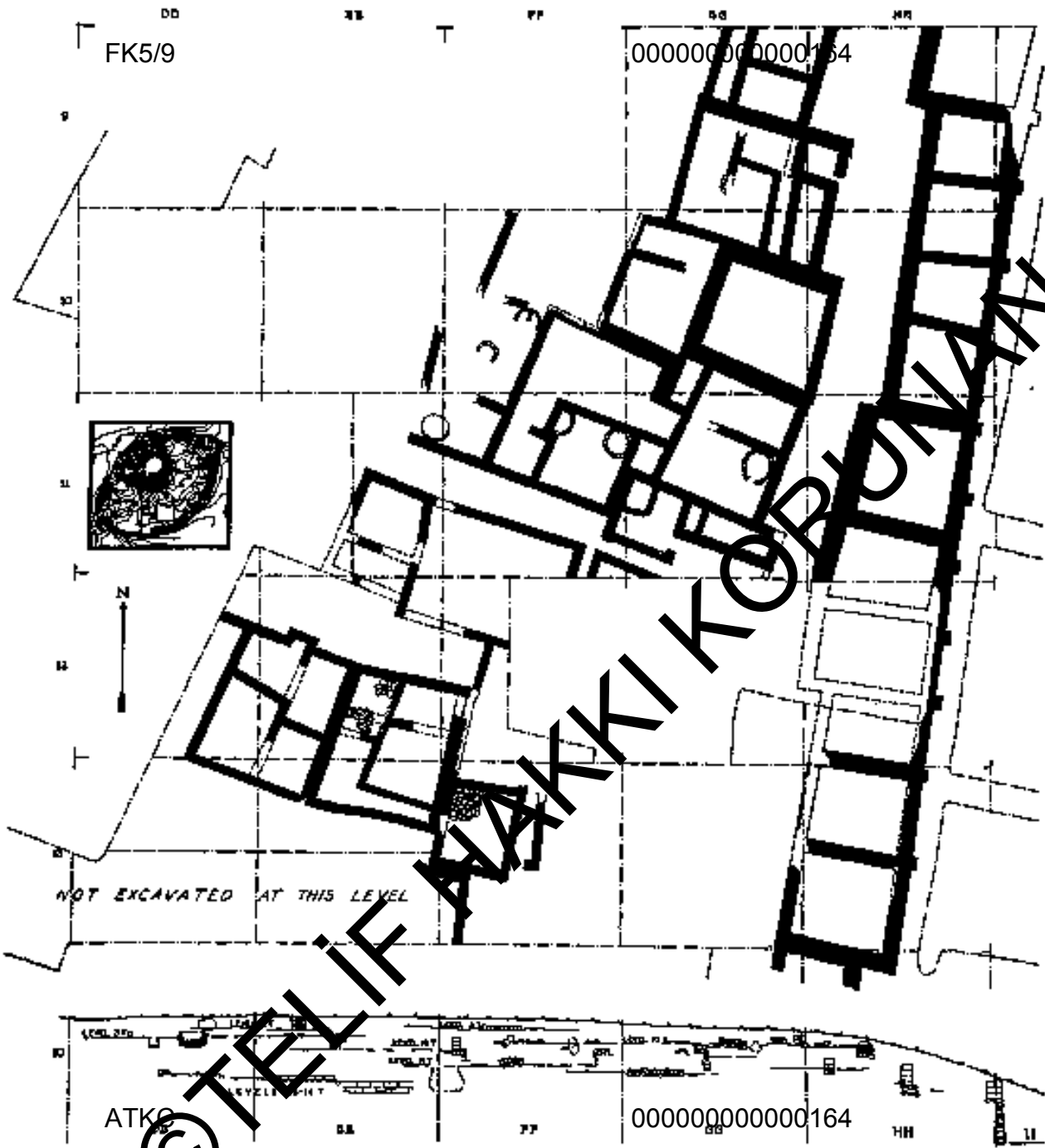
FIG. 31 ATKÇ WESTERN FROM EAST-NORTHEAST, SHOWING NEW ENTRANCE CUT IN SOUTH WALL OF PASSAGE DURING PERIOD OF LEVEL 10 T

000000000000162

ATKÇ



FIG. 31.—STREET LEADING TOWARD THE WALL STREET IN COMPLEX I OF 1929



FK5/9

000000000000164

NOT EXCAVATED AT THIS LEVEL

ATKÇ

000000000000164

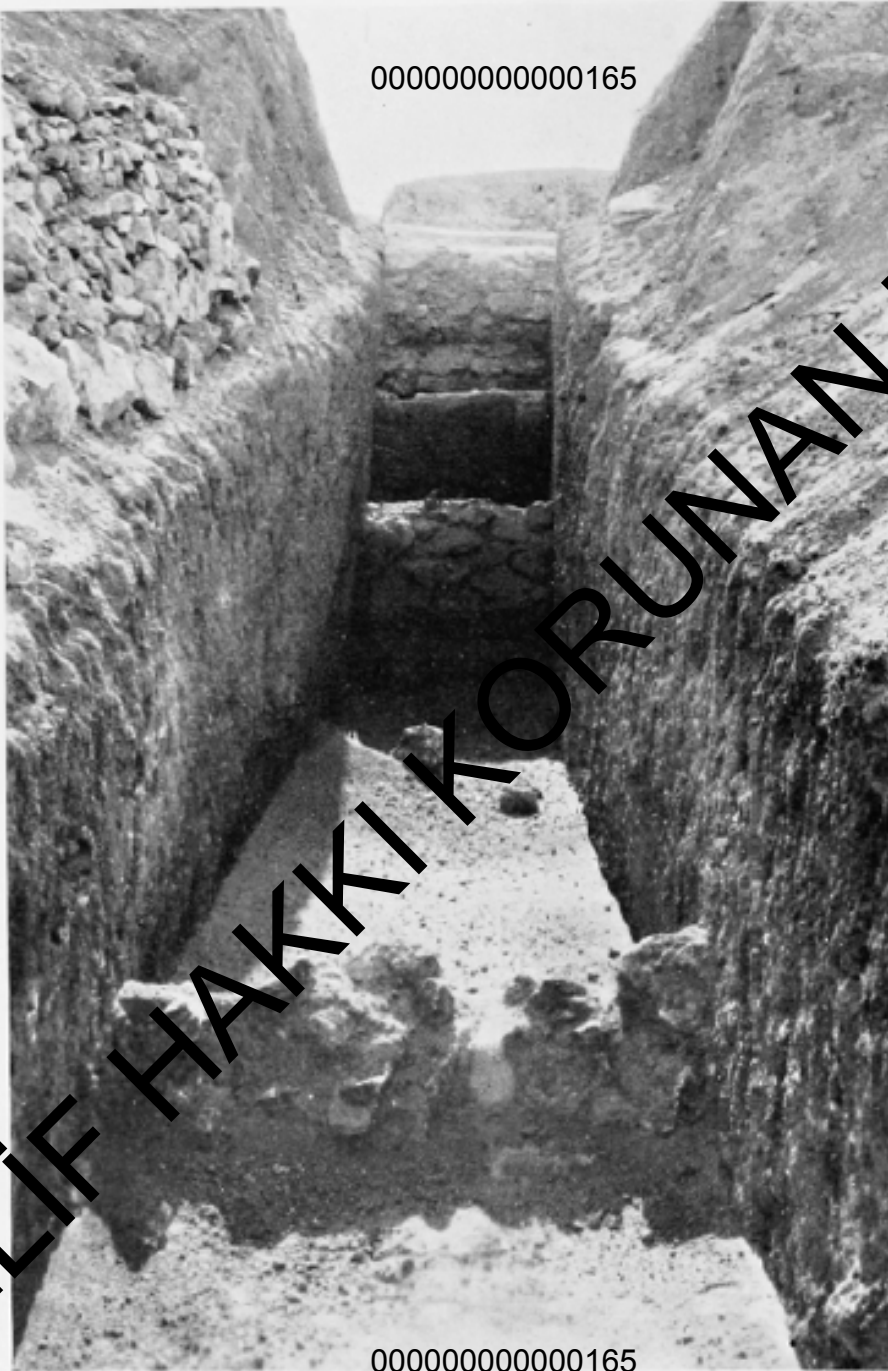
ATKÇ

TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©  
ATKÇ

FK5/9

000000000000165

ATKÇ



ATKÇ

000000000000165

ATKÇ

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©

FIG. 39.—CUT IN HH-JJ 11-12, FROM EAST

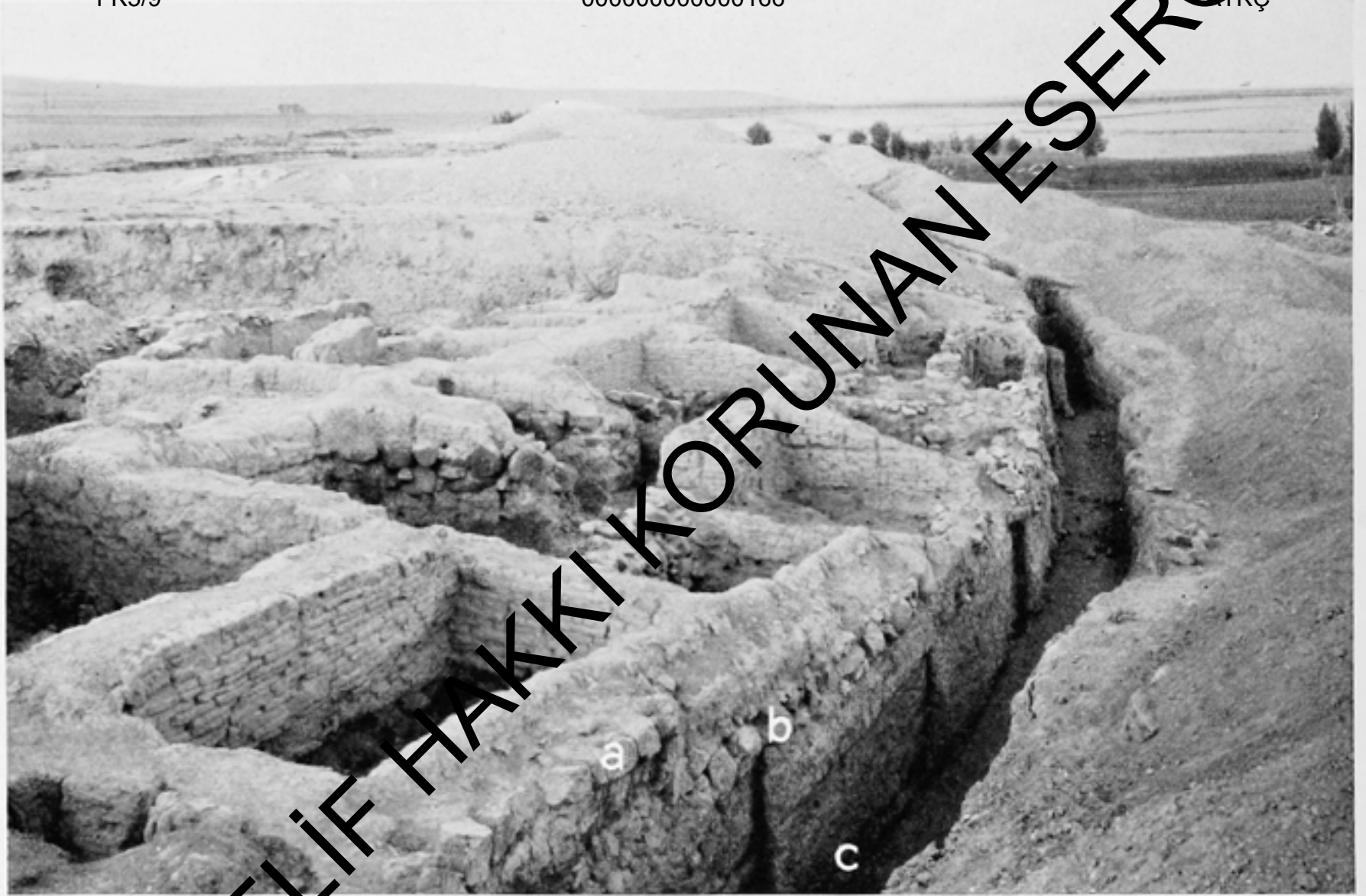


FIG. 49.—ORIGINAL OUTER FACE OF CITY WALL (c) AND TWO REBUILDINGS (a-b) ALONG COMPLEX II OF 1929 (FF 19-EE 21), SEEN FROM SOUTH



FIG. 52.—TENTATIVE RECONSTRUCTION OF ORIGINAL CITY WALL IN EE 26-EE 22



75.—ROOM OF LEVEL 11 T IN P 27 CONTAINING BURIALS e X5-7, FROM WEST

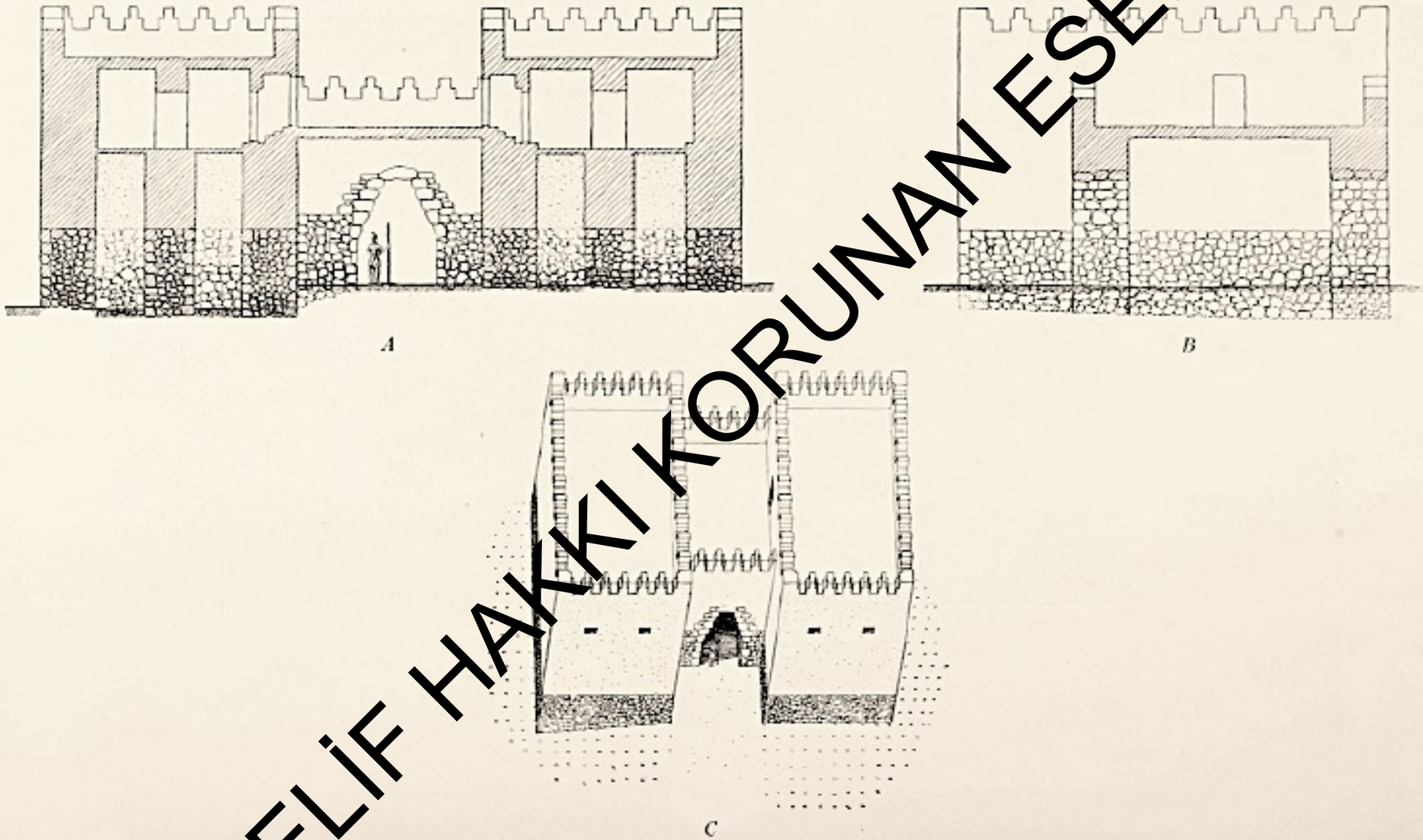


FIG. 89—SOUTHERN GATEWAY OF LEVEL 10 T. A. CROSS-SECTION, WEST-EAST. B. CROSS-SECTION, SOUTH-NORTH. C. RECONSTRUCTION. SCALE OF A-B, 1:200



## ALIŞAR (N. ÖZGÜÇ)

Alışar'da "Eti Kültürü" iki ana yapı katına ayrılmıştır. Bu yapı katları 10 T ve 11 T olarak adlandırılmıştır. 11 T denilen ilk, eski yapı katı batıdaki küçük alan dışında alt şehrin her yönüne dağılmıştır. İkinci yani, yeni yapı katı da 10 T, özellikle doğuda temerküz etmiş ve güney kısmı kıt, seyrek kalıntılar gösteren önemsiz bir yerleşme bölgesi olarak kalmıştır.

Alışar Eti Çağı'nda çeşitli yerleşme özelliğine sahip bir höyüktür. Alışar'ın yerleşme durumunu Eti Kültürünün yayılış alanında incelenen höyüklerin bir çoğunda görmek mümkündür. Bu bakımdan Alışarın ilk paraleli kuzey Anadololu'nun Dündartepe'sidir. Etiler Dündartepenin de yalnızca eteklerine yerleşmişlerdir.

Yapı katlarındaki kalıntılar bakımından 11 T ile 10T karşılaştırılacak olursa 10T'nin daha dar bir alanı kapsamasına ve daha fakir olmasına karşılık, 11T'nin daha geniş bir alana yayıldığı ve daha zengin, daha olgun bir kültürü temsil ettiği görülmektedir. Bu bakımdan Alişardaki ilk büyük Eti kalesinin 11T 'de kurulduğu bir gerçektir (OIP XXXIX s.4; XXX s.434)

\*Eti kalesinin bütün çevresi araştırılmamıştır. Bununla beraber alt şehrin doğu, batı ve kuzeyindeki alanı çevreleyen kale duvarının büyük bir parçası açılmış ve böylece teras surunun bütün alt şehri içine aldığından şüphe kalmamıştır.

11T'nin başlangıcında ve Bakırçağı kültürünün bitiminde kurulan ve 10T'de kullanılan Alişar surunun genişliği 5-6 n. arasında değişmektedir. Alt şehrin batı ve doğusunda açığa çıkartılan sur parçalarının uzunluğu aşağı yukarı birbirine eşittir.

İki büyük kale parçasının höyüğün biçimine uyduğu ve şehri ona göre çevrelediği görülmektedir.

Yumurta biçimini andıran Alişar Höyüğü kendi biçimine uyan bir şehir surunun doğmasını sağlamıştır. Kale duvarı bazı yerlerde düz, bazılarında da kavislidir.

Batı ve güney batı surunun biçimini Alişar Özü çizmiştir.

Doğudaki kale parçası höyüğün daha çok içinden, batıdaki tam karşısından geçmektedir.

Alişar suru sandık tipinde yapılmıştır. Kalın iç ve dış duvarı birbirine paralel ve ince duvarlarla büyük-küçük odalara ayıran bu kale biçimi, eski ve yerli bir Anadolu tipidir. İlk örneğini Ahlatlıbel'de Bakırçağı kültüründe gördüğümüz bu kaşe tipinin (Özgüç, Öntarihte Isparta Ovası Kültürü ve Yeni Buluntular DTCF Dergisi II,3) dış ve iç duvarıyla bölmeleriiri ve orta boy işlenmemiş taşlarla örülmüş. Şehir surunun iç ve dış kalan temelleriyle kasaları birbirinden ayıran bölme duvarının birleştiği yerlere dikkat edilecek olursa, Alişar'daki Eti kalesinin iki yüzlü bir testereye benzediği görülmektedir. Genel olarak kasalar dörtgen biçimdedir. Biri diğerinin yarısı veya üçte ikisi büyüklüğünde olanların yanında, aynı ölçüleri gösteren odalar da mevcuttur. Dört duvarla çevrilen kasaların iç taş ve sıkıştırılmış toprakla doldurulmuştur.

Surun üst yapısı ele geçirilmemiş olmasına rağmen , kerpiçten yapıldığı kabuledilebilir. Kalenin en azından batı bölgesi üç yapı katına ayrılmaktadır. Aynı yönü giden iki yüzlü destere dışlarının genişliği 0,30 m'dir. Kalenin bu tipte yapılmasının sebebi, stratejik bir düşünce ile, surun mümkün olduğu kadar az bir parçasının tahribini sağlayan bu tekniğin tamiri kolay ve çabuk olduğu gibi dayanma süresi de fazladır. Ayrıca Alişarın az kavisli kalesi de bu teknikle yapılmıştır. Korunamamış olan üst yapısı kerpiçtir. Bununla birlikte Ostenin yaptığı rekonstrüksiyona da güvenmek gerekir. OIP XXX, Lev. 14.

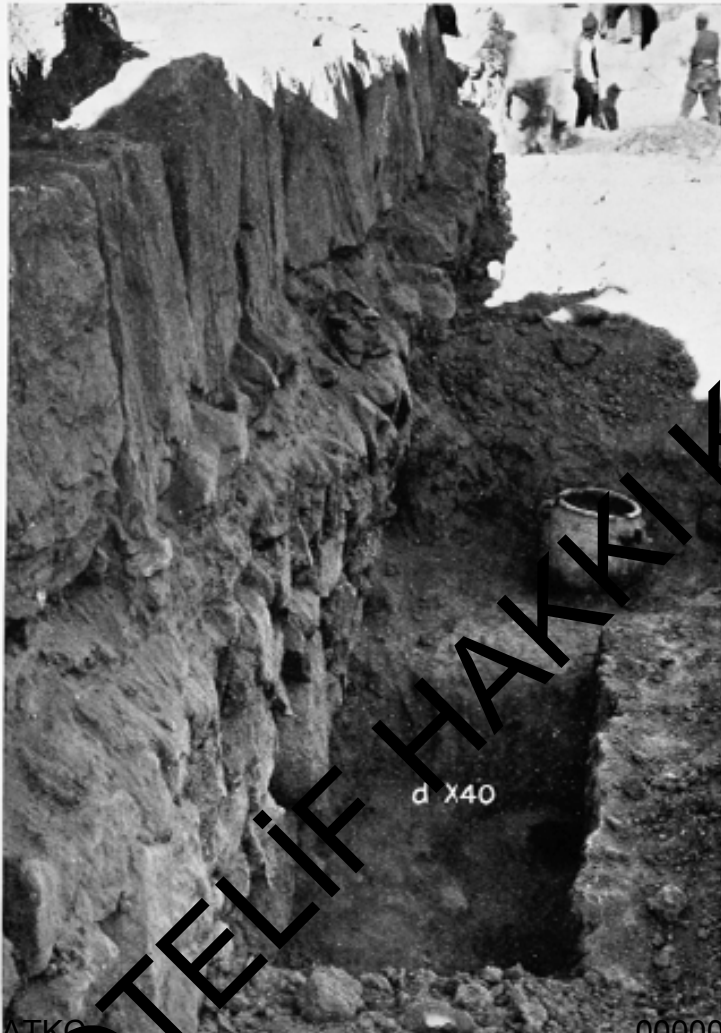
GG-HH 14'den başlayan destere ağızlı sur keskin bir şekilde güney doğuya döndüğü yere kadar CC-DD 23-24) devam etmektedir.

Dış kale duvarının taştan yapılan alt kısmının gerçek yüksekliği 3.20 m'dir. Ön duvarın taş kısmının bittiği hizadan başlayan arka duvarın taş kısmı 1-2 dizi taştan ibaret olup, yüksekliği 0.25-0.50 m'dir. Dış duvarın iç yüzü meyillidir.

Kalenin 11T ve 10T'ye ait olan yapıları birbirinden ayrılmış ve 10 T'nin CC-DD 24 plankaredeki kapısı meydana çıkartılmıştır. =IP XXIX s.5. Kalenin batıya döndüğü yere açılan bu kapının köşelere dokunmadığı anlaşılmıştır. Kapının iki yanına kulelerin yapılmış olması muhtemeldir.

EE21'den DD 25'e kadar olan alan şehir suru ikinci defa olmak üzere tamir edilmiştir. Buna göre 11 T'de kurulan Eti kalesi 10T'de ki defa tamir edilmek üzere bütün Eti Çağı boyunca kullanılmıştır. Bu tamirler, Eti kalesinin ilk istikametini değiştirecek kadar büyük ölçüde olmamıştır. İkinci tamir birincinin tabanından 1-2 m. daha üsttedir. İkinci yapının temel taşı ilkinden ince bir yığıntı katıyla ayrılmış olup, doğrudan doğruya onu takip eder.

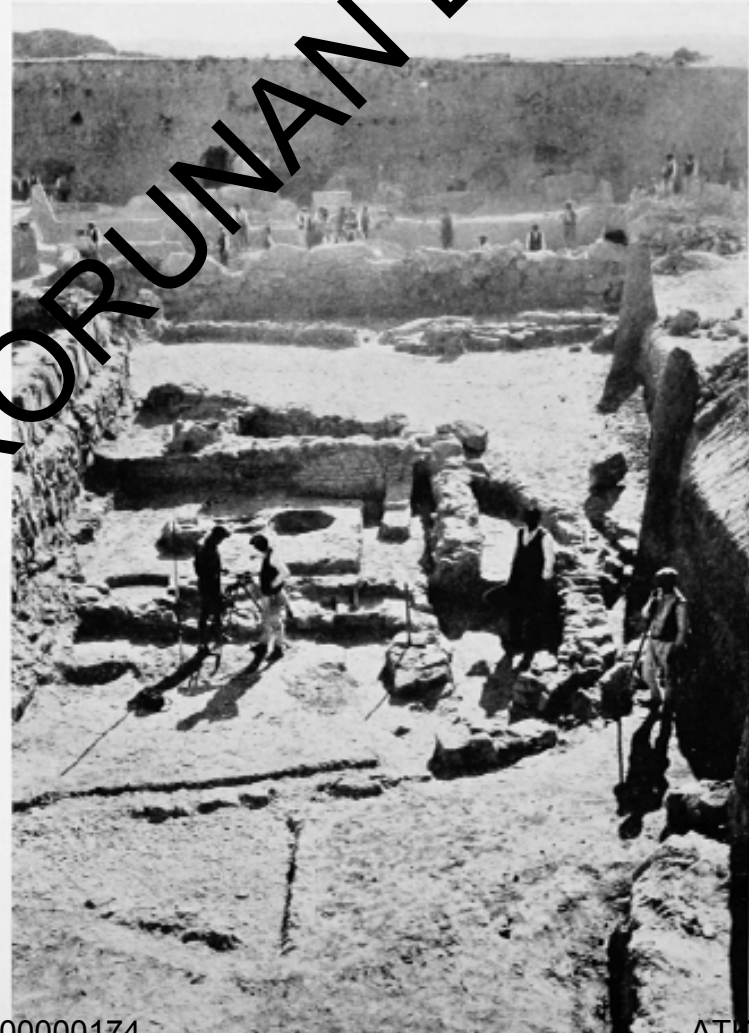
Kalenin son yapı katında kapı değiştirilmiş ve eski methal de birdaha kullanılmamak üzere kapatılmıştır.



ATKÇ

000000000000174

FIG. 71.—SOUTHERN FAÇADE OF MANSION (AT LEFT) AND EARLIEST SUBLEVEL OF LEVEL 10 T



ATKÇ

FIG. 72.—STREET AND BUILDING REMAINS OF LEVEL 11 T SOUTH OF MANSION OF LEVEL 10 T, SEEN FROM WEST



FIG. 73.—SOUTHWEST ROOM IN MANSION, FROM NORTHEAST



FIG. 74.—STONE-PAVED ROOM IN MANSION, FROM NORTH



FK5/9

000000000000177

ATKÇ

FIG. 75.—ROOM OF LEVEL II T IN P 27 CONTAINING BURIALS e X5-7, FROM WEST



ATKÇ

000000000000177

ATKÇ

ROOM IN P 27 WITH BURIALS e X5-7 UNCOVERED, FROM WEST

© TELİF HAKKI KORUNAN ESER ©





FIG. 79.—WALLS AND PAVEMENT IN EARLIEST LEVEL OF LEVEL 10 T IN T 28, FROM SOUTHEAST

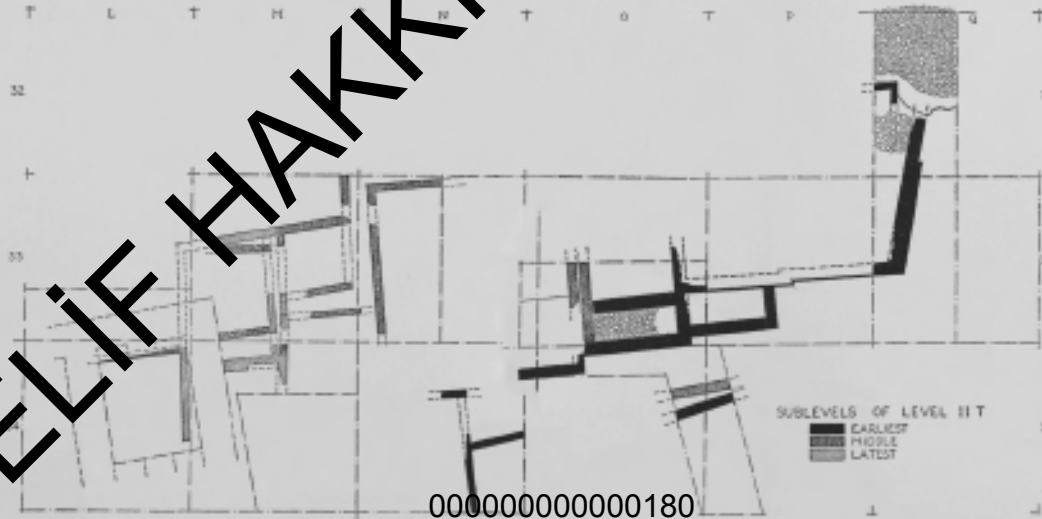


FIG. 80.—REMAINS OF LATEST SUBLEVEL OF LEVEL 30 T IN S 28, FROM WEST

FK5/9

000000000000180

ATKÇ



ATKÇ

000000000000180

ATKÇ

FIG. 32.—THE EXCAVATED AREAS OF LEVEL II T IN L-Q 32-34 SOUTHWEST OF THE COMPLEX OF 1931. A. PLAN. SCALE, 1:200. B. KEY TO THE SUBLEVELS. SCALE, 1:300

FK5/9

000000000000181

ATKÇ



ATKÇ

FIG. 31.—THE EXCAVATED AREAS OF LEVEL 30 T IN J-P-23-25 SOUTH. SCALE, 1:200. B. KEY TO THE SUBLEVELS. SCALE, 1:300

000000000000181

ATKÇ

©TEJIF HAKKI KORUNAN ESER©



FIG. 90.—SOUTHERN GATEWAY OF LEVEL 10 F, FROM WEST

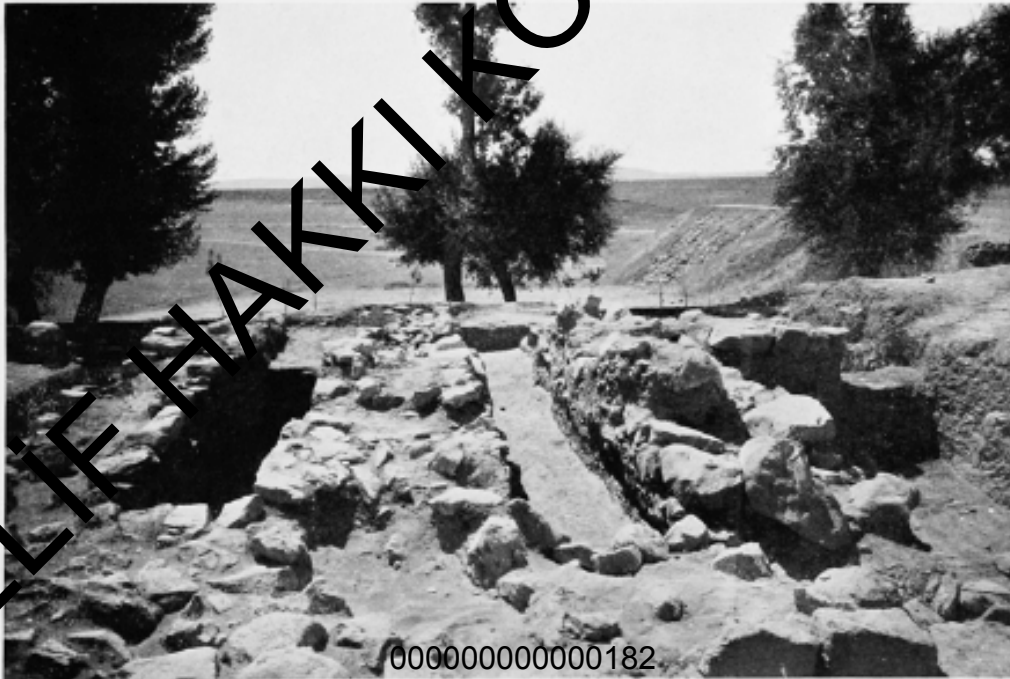


FIG. 91.—WESTERN TOWER OF SOUTHERN GATEWAY, FROM NORTH



FIG. 95.—A. PLAN OF LEVEL 11 T IN I-J 25-33. B. PLAN OF LEVEL 10 T IN I-J 25-33. C. PLAN OF LEVELS 10-11 T IN S 20-24. SCALE, 1:200